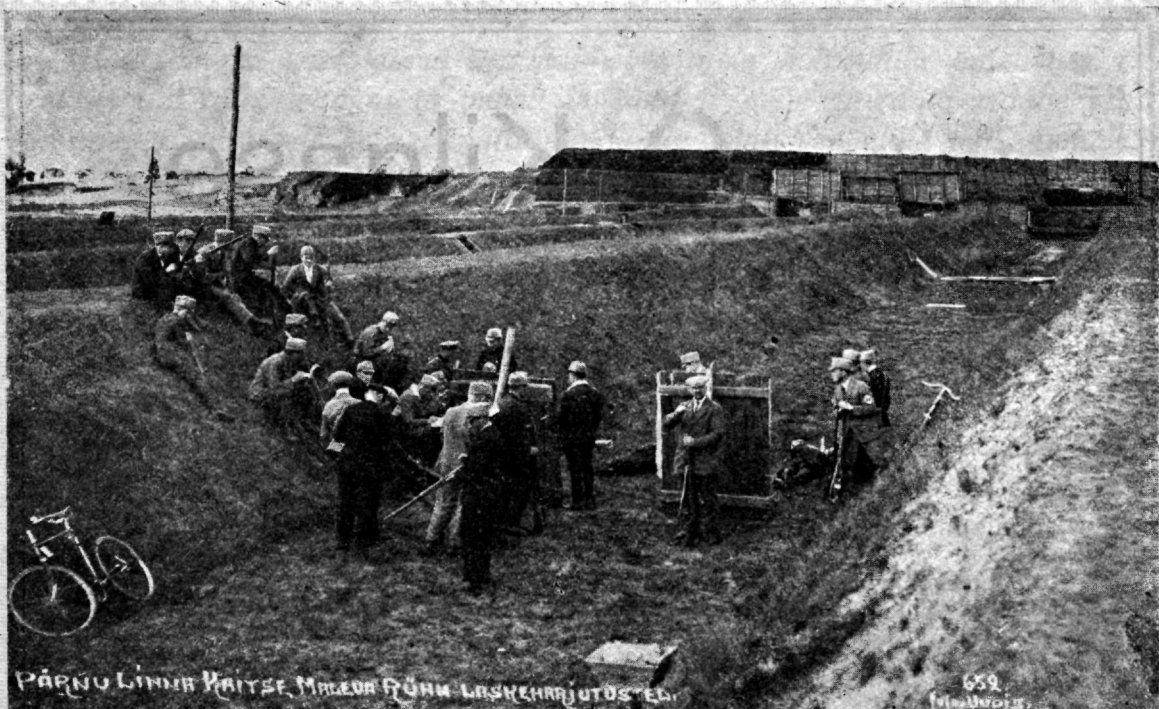

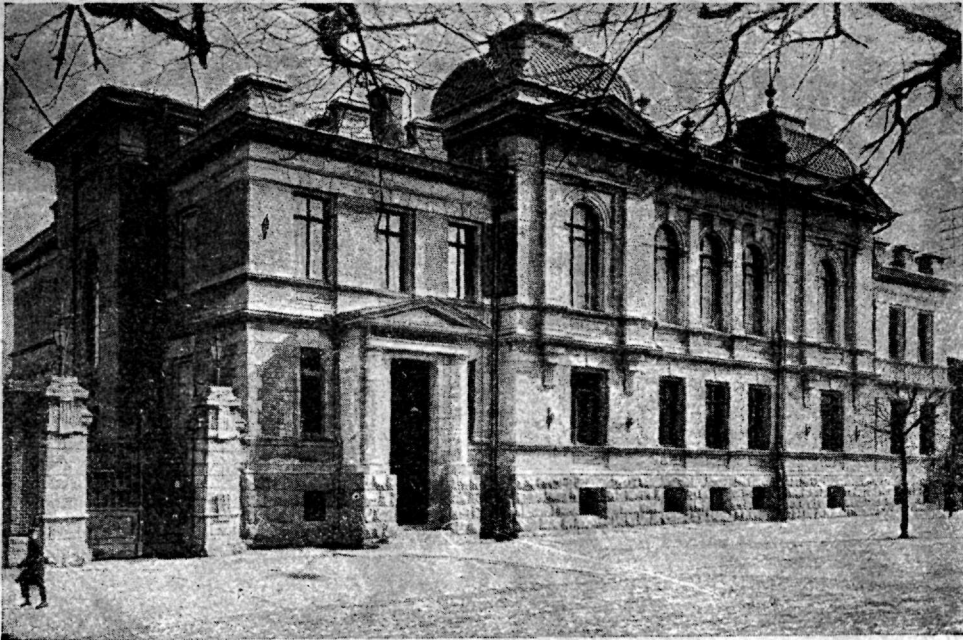
KAITSE KODU!

PÄRNU LINNA KAITSE MALEDA PÜNNI LASKEHARJUTUS TEL.

659
1925

Pärnu malev laskeharjutustel.

TALLINN. **EESTI PANK** TALLINN.
 OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNALINNADES.
 TOIMETAB IGASUGUSEID PANGAOPERATSIOONE.

O. Kilgase

trikoo- ja sukavabrik

Tallinnas, Prii tän. nr. 3, kõnetraat 2-23,

valmistab ainult kõrgeväärtuslikke trikoo-
 ja kujutud kaupu siidist ja puuvillast.

Võimlemis-, spordi- ja lasteülikondi, sukki, siidist ja puuvillaseid.

Kõige tervem, praktilisem ja odavam
 meeste- ja naisterahvastele on kanda

trikoopesu.

Elegantne ja vastupidav on siidipesu „Luxus“.

Saada kõigis paremais pesukaupl.

Saada kõigis paremais pesukaupl.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

I AASTAKÄIK

Nr. 6

30. DETS. 1925

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek. 4000 mrk.,
1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja
1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj
50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 25 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.
Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Head uut-aastat

soovime kõigile mees- ja naismalevlastele, kõigile kaitseliidu aadete poolehoidjatele ja riigiustavaile kodanikkudele.

Ühtlasi avaldame südamlikumat tänu kõigile meie ajakirja kaastöölistele ja levitajatele lootes, et nad ka eeloleval aastal sama armastuse ja usinusega oma tööd jätkavad ja uusi tööjõude juure koondavad.

Hoidkem ka vastalgaval aastal kõrgel meie kaitseliidu aatelisuse niitidest koetud lipp, lehvigu ta vabalt ja puhtalt meie tihedate ridade ees, ja sammugem mehiselt ja kartmatult ta järele, olgu see elule või surmale!

„Kaitse Kodu!“ toimetus.

Aasta vahetusel.

Hetkel, mil aastakell hakkab lööma viimast tundi, pöördub pilk loomusunniliselt tagasi ja mälestuses kergib üles hea ja halb, mis läbi elatud käidud teel.

Eesti kodanikule, kellele meie maa vabadus ja iseseisvus tunduvad elulise tarvidusena, oli möödunud aasta rõõmu- ja hingelise toibumise aastaks. Ta sai pärast nelja-aastast vaheaega jälle kord tõendus, et meie omariiklus ei ole mingi kunstlik tuule peale rajatud ehitus, mis üksikute poliitikameeste poolt välja mõeldud rohelise laua taga, vaid et selles on endale kuju võtnud rahva kindel tahe ja terve loomusund.

See ärkamismeeleolu, mis iseloomustab läinud aastat, oli saadud paranduseks eelmise 1. detsembri sündmustest, mis peaksid kustumatu tulekirjana jääma püsima meie rahva pähe ja südamesse nii kaua kui ta elab.

Õudse detsembrihommiku paukusid peame tänama selle eest, et loidudest ja üksikõiksetest riigi alamatest tõusime jälle riigi kodanikkudeks, kes kõike ei oota ainult valitsuselt ja oma valitud esitajatelt, vaid kes ka ise mehed on, valmis iga silmapilk välja astuma omal tanel ja omal algatusel, kui isamaa huvid seda nõuavad. See kodanikumeel ja koda-

niku vastutustunne on kõige kaunimalt ja selgemalt kristalliseerunud kaitseliidu loomises ja arenemises üle kogu maa.

Vabatahtlik koondumine riikikaitsvaks organisatsiooniks, vabatahtlik õppimine ja endakarastamine selleks, et hädaohu puhul isamaa eest mängu heita oma elu, üksikute valmisolek surra selleks, et elama jääks vaba rahvas, kindel tahe järeltulevatele põlvedele jätta tunnistusi, et Eesti riigi tekkimine ei olnud paljas õnnelik juhus, vaid et siin rahvas ise oli oma õnne sepp — selles on kaitseliidu sisu ja mõte, selles ta jõupingutuste eesmärk.

Selle mõtte sisendamiseks laialistele hulkadele, selle eesmärgi selgitamiseks kohusetruudele kodanikkudele on läinud aastal palju ära tehtud. Pärast aastaid kestnud loidust ja riigialamlikku ükskõiksust

gasi ellu kaitseliidu ajakiri „Kaitse Kodu!“ Selle algatuse peale vaadati mõnelt poolt mure ja kahtlusega: kas ei kujune ta samuti surnultsündinud ettevõtteks nagu on olnud paljud meie ajakirjad? Kolme kuu töö on rõõmustaval viisil näidanud, et see kartus oli põhjendamata. Uskumata lühikese ajaga on kaitseliidu ajakiri võitnud endale nii laialdase poolehoidu, et ta eluvõimu kohta ei saa enam olla mingit kahtlust. Ei tarvitse olla muret, et ta kaitseliidu eelarvet koormaks suurte puudujääkidega, — hoopis selle vastu näib olevat kindel, et ta juba õige lähedas tulevikus hakkab iseennast tasuma täielikult.

Kuid tähtis ei ole siin ainult asja aine-line tasuvus, tähtis on — ja seda veel palju suuremal määral — just see, et ajakiri täidaks oma otstarvet, saades ühen-

UUENDAGE AEGSASTI TELLIMISI UUEKS AASTAKS!

oleme jälle hakanud end leidma, oleme jälle hakanud jõudma arusaamisele, et riik ainult siis on igale kodanikule kindlaks ja mugavaks koduks, kui iga kodanik end tunneb vastutava olevat riigi välise ja sisemise julgeoleku eest ja kui ta seda vastutustunnet avaldab teoga.

Palju on tehtud. Kümned tuhanded mehed on vabatahtlikult võtnud enda peale kohuse ühel meel ja organiseeritult ette valmistada selleks, et igal pool, kus meie isamaale ja meie demokraatlikule korrale ähvardab kallaletung vägivalla-abinõudega, kohe ka vastu astuks organiseeritud kodanikkude omakaitseaparaat, millel küllalt jõudu, et korda ja rahu otsekohe jälle jalule seada.

Kuid palju on ka veel teha. Meie eesmärk on, et kaitseliiduks ühineksid kõik riiklikult mõtlevad kodanikud, et iga kaitseliitlase kohusetunne ja teovõim areneksid ja kasvaksid oma ülemmäärani, et õnnesa hurraaisamaalsuse asemele, kus seda veel leidub, asuks tõsine mehisus ja vapper kodanikumeel. See kõik nõuab veel küllalt ja küllalt ennastalgavat tööd ja head tahtmist kõigilt, kes koondunud kaitseliidu ridadesse. Ja — mitte just kõige väiksemal määral — nõuab see laialdast ja intensiivset selgitustööd.

Et viimasesse tuua järjekindlust ja ühtlust, selleks kutsuti veerand aastat ta-

davaks sidemeks kogu maa kaitseliitlaste perele ja kandes võimalikult laiemale neid mõtteid ja aateid, mis kaitseliidu olemisele ja tööle annavad sisu. Selleks on vaja, et ta lugejate arv kasvaks praegusega võrreldes mitmekordseks, selleks on samuti vaja, et ta sisu muutuks palju väärtuslikumaks ja huvitavamaks kui seda on võidud pakkuda seni. Nii üheks kui teiseks vajab „Kaitse Kodu!“ toimetuse kaitseliitlaste abi ja toetust igal pool, nii maal kui linnas, nii külas kui alevis. Vaadaku iga kaitseliitlane meie ajakirja kui oma ettevõtte peale, püüdku talle järjest uusi lugejaid võita, toetagu teda sisurikka ja asjakohase kaastööga, ainult siis võib ta pakkuda kõigile kõige paremat ja suudab täiel määral täita oma tähtsa ja kõrge ülesande.

Kaitseliidu edu ja tugevus on üheks tähtsamaks eelduseks, et meie noor riik võiks hakata kosuma ja kasvama ja saaks selleks, mis ta peab olema: armsaks ja kindlaks koduks igale töökale ja isamaad armastavale Eesti kodanikule. Kaitseliidu edu ja tugevus olenevad meie kõigi kindlast tahtest ja püsivast tööst nende põhimõtete teostamisel, mis sellele tähtsale korraldusele ta asutamisel seati aluseks. Selleks tööks soovime aasta vahetusel kõigile kaitseliitlastele kõigest südamest jõudu ja õnne.

Viru maleva malevkonna ja kompanii pealike koosolek 18. oktoobril 1925. a. Rakveres.
18. okt. s. a. peeti ära Rakveres Viru maleva pealike koosolek eesmärgiga saada võrdleva ülevaate maleva üldisest tegevusest käesoleva ajani ja väljatöötada tuleviku tegevuskava.

Poliitiline elu.

Uus valitsus. Ligi aasta kestnud suure koalitsiooni kokkuvõtte ja selle koalitsiooni alusel moodustatud J. Jaaksoni valitsuse tagasiastumine kutsus esile kriisi, mille lahendamise algul õige suurte raskustega seotud näis olevat. Raskeks tegi seisukorra kõige pealt see, et kaks silmapaistvamat riigikogu rühma — sotsialistid ja rahvaerakond — juba algusest peale mingisugusest uuest koalitsioonist ja järelikult ka uue valitsuse moodustamisest osa ei tahtnud võtta ja igasugu uue kombinatsiooni vastu eneses kui mitte otsekohesest, siis vähemalt äraootavat vastasrindlust kandsid. Rahvusvabameelsete katse uut valitsust moodustada oli juba algusest peale määratud luhtaminekule ja peale ajakaotuse ei annud ta mingit silmapaistvat tagajärge.

Uue valitsuse moodustamise võttis enese peale põllumeeste esitaja Jaan Teemant. Võideldes suurte raskuste ja ootamata takistustega, läks tal siiski korda meie oludes võrdlemisi lühikese aja jooksul uut valitsust moodustada ja sellega juba 15. det. riigikogus esineda. Uus valitsus tugeneb nelja rühma koalitsioonile, kuhu kuuluvad põllumehed, kristlik rahvaerakond, tööerakond ja asunikud. Uue valitsuse taga seisab 52-hääleline riigikogu enamus, mis võimaldab edukat töötamist.

Uue valitsuse koosseis on järgmine: Jaan Teemant — riigivanem, Karl Einbund — siseminister, Ants Piip — välisminister, Jaan Soots — kaitseminister, Leo Sepp — rahaminister, Jaan Lattik — haridusminister, Heinrich Laretei — põllutöominister, Christian Kaarna — töö-koolekandeminister, Oskar Amberg — teedeminister ja Tõnis Kalbus — kohtuminister. Kaubandus- ja tööstusministri koht on esialgu vabaks jäänud.

Nõnda sisaldab uus valitsus oma koosseisus terve rea nimesid, mis kõigile tuttavad. Mõned neist juba meie riigi alguspäevilt. Nende kõrval näeme ka teisi, kes küll meie avalik-

kus elus tuntud, kuid kes vabariigi valitsuse liikme vastutusrikkale kohale astunud esimest korda. Viimaste hulgas puutub kõigepealt silma uus riigivanem — Jaan Teemant. Selle mehe nimega on seotud tükk meie rahva ajalugu viimasest paarist aastakümnest. Taeva tulekivina lendab J. Teemanti kuju 1905. aasta pöörises meie avaliku elu harjale ja on seal püsima jäänud tänapäevani. Elav, töökas, resoluutne — need riigimehe algidud peituvad tal sügavas põues ja ei tüki põhjusest avalikkuse ette enne, kui aeg tulnud. „Eestimaa kuningas“ 1905. aastast on

tõusnud Eesti vabariigis kahekümne aasta pärast kõrgele riigivanema aukohale, aukohale, millest kõrgemat rahval oma parimatele meestele pakkuda ei ole.

Uut meest näeme ka haridusministri kohal. Jaan Lattik — üks meie parimatest jutlustajatest ja noorsookirjanikest — kuulub kahtlemata meie silmapaistvamate parlamendi tegelaste hulka. Olles oma elukutselt lähedalt seotud rahva kasvatuse küsimustega ja seda hästi tundes, omades laia ja avara silmaringi kõige kohta, mis meie rahva vaimlistesse ja hingelistesse nõuetesse puu-

tub, võib temast kui uuest haridusministrist loota meie rahva haridusväljal mõndagi tegeliku elu nõuete kohast sammu.

Uus põllutöominister Heinrich Laretei on aastate poolest valitsusliigete hulgas küll kõige noorem — sündinud 1892. aastal, kuid tuntud kui hea organisator, millena ta eriti silma paistis meie rahvusliku sõjaväe loomisel ja vabadsõja ajal. Uuendatud kaitseliidu loomisel on temal silmapaistvad teened. Meie maa korraldus, mis veel õieti saamise ajajärgus, nõuab head organisatorit, ja uus põllutöoministri isik annab selleks häid lootusi.

Kohtuministri kohal näeme Tõnis Kalbust, kelle nimi lähedalt seotud meie parlamendi ajalooaga. On olnud asutava kogu, 1. ja 2. riigikogu liige. Töötanud parlamendi juhatuses, olles vaheldumisi sekretäriks, abiesimeheks jne. ja sel-

Riigivanem Jaan Teemant.

Vällisminister Hans Piip.

Sõjaminister Jaan Soots.

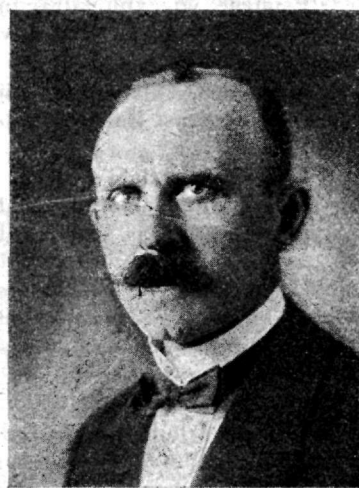
Siseminister Karl Einbund.

Rahaminister Leo Sepp.

Haridusminister Jaan Lattik.

Kohtuminister Tõnis Kalbus.

Teedeminister Oskar Amberg.

Töö-koolek.-min. Kristjan Kaarna.

Põllutööminister Heinrich Laretei.

lega enesele kogemusi korjanud meie sea-
dusandliku töö juhtimise alal.

Uue valitsuse iga on piiratud. Ta võib
püsida ainult kuni uue riigikogu kokku-
astumiseni, mis sünnib kevadel. Sellega on
piiratud ka tema töövõimalused. Uusi
algatusi ei saa temalt loota, sest eelarve

ja jooksev töö nõuavad kõik aja endale.
Uue valitsuse peamine ülesanne on riiki
juhtida ja välja viia uutele valimistele.
Olud ei luba temalt rohkem nõuda. Kuid
ka see piiratud ülesanne võib raskusi si-
saldada, milledest ülesaamine äärmisi pin-
gutusi nõuab.

Tänavvõitlus.

R. K. K. A. (punaväe) välimäärustiku valgustusel.

Tänavavaldamine.

Tänavavaldamine seisab järkjärgulises ma-
jagruppide, platside, barrikaadide ja üksikute
majade valdamises.

Valdamine võib sündida kas otsekohe kal-
laleitungimisega mööda tänavat, või liikudes
mööda aedu, hoove ja maju.

Esimene viis viib kiiremini eesmärgile, kuid
teine on kindlam ja seotud väiksemate kaotus-
tega.

Missugust kallaletungi viisi igakord valida,
oleneb olukorrast ja tehniliste abinõude rohku-
sest.

Kallaletungil läbi aedade, hoovide ja majade
on pealetungija varjatud vaenlase tule mõju eest.
Seejuures võib aga mõnikord tekkida tarvidus
murda ukse, seinu. Tuleb pidada silmas, et ha-
riflik käsigranaat neid lõhkemistöid teha ei suuda,
selleks on tarvilik Novitsky süsteemiline granaat
(eriti suure lõhkejõuga, sõjas tarvitatud traat-
aedade lõhkumiseks) või erilised lõhkeained.

Jõudes majani, mis valitseb barrikaadi üle,
algavad ettevalmistused barrikaadi ründamiseks.
Kõigepealt vallatakse maja katus, kuhu üles sea-
takse kuulipildujad. Siis luuakse kindel side
oma kahuriväega ja tõmmatakse abiks soomus-
väed — soomusautod ja, kui olemas, ka tankid.

Rünnak teostatakse kas otse rindelt mööda
tänavat, või võetakse ette ühtlasi ka haaramine.

Rünnakut rindelt teostagu seejuures rohke-
arvulised tehnilised väed, soomusautod, tankid ja
kahurivägi. Nende tegevus olgu kooskõlasta-
tud kuulipildujatega ja käsigranaatidega rikkali-
kult varustatud jalgväegruppide tegevusega.

Suurte üksuste lahingukorda hargnemine on
võimatu. See ei tähenda aga veel, et tänavvõitlu-
ses tuleb tegutseda kompaktselt massiga, koonda-
des ühte kohta suur jõud. Võitlusse tuleb paisata
ainult nii suuri üksusi, mis tänaval vabalt te-
gutseda saavad, teised jõud aga hoida varus käi-
kude all, hoovides, majades, nii et nad vaenlase
tule eest oleksid varjatud.

On kirikud ja suuremad, tugevamad majad
takistuseks edasilükkumisel ja ei lähe tankidel ja
soomusautodel korda nende vastupanu murda,
siis hävitatakse nad kahuritulega.

Ei lähe korda vaenlase vastupanu päeval
murda, siis tehtagu seda öise kallaletungiga,
saates lahingusse värskeid osasid.

Majavaldamine.

Selleks, et vallata maja, on vaja:

- 1) isoleerida maja kaitsjad välisilmast;
- 2) teha tuleettevalmistust maja ründami-
seks;
- 3) anda igale ründajale üksusele kindel üles-
anne;
- 4) võtta tarvitusele abinõud, et vaenlane põ-
geneda ei saaks.

Luurega tehtagu kindlaks soodsamad lige-
med. Rünnata on parem sellest küljest, kus ma-
jal vähem aknaid. Rünnatava maja akende
vastu juhitud kova kuulipildujate tuli. Rünnak
ise teostatagu kiires tempos. Suurimaid kaotusi
kannatatakse just väravate ja sissekäikude rün-
damisel. Seepärast kantagu selle eest hoolt, et
kahurvägi need aegsasti purustaks.

Teinekord on raske kindlaks teha, missugust
maja vaenlane just püsivamalt kavatseb kaitsta.
Seepärast keelatakse kategooriliselt ära nende
majade tulistamine, kus vaenlase olemasolu veel
täiesti kindlaks ei ole tehtud. Parempare on enne
täpselt kindlaks teha, kus asub vaenlane, ja siis
alles tulistamist alata.

Teinekord tuleb teha tegemist mitte kaitse-
seisukorda seatud majadega, vaid üksikute kuuli-
pildujate pesadega. Niisugused pesad hävita-
takse samuti saatekahurväega.

Edu kindlustamine.

Niipea kui üks osa linnast vallatud, asuta-
takse temas kohe komandantuurid. Viimased võ-
tavad enda peale tähtsamate hoonete valve. Kord
hoitakse alal tugevate patrullidega. Nõrgad pat-
rullid võib hävitada.

Komandantuuri käsutusse kogutakse veoau-
tod, millede abil komandantuur oma käsutuses
olevat elavjõudu võib kiiresti grupeerida ümber
tarvilikku kohta.

Kaitsetegevuse iseäraldused linnas.

Linna kaitse.

Kaitselahingud algavad linna välisel kaitsevööl, linna serval. Võitlus kannab siin veel välisõjailmet ja seepärast on ka vaenlasel, kel pealetungil initsiatiiv, võimalik korraldada ühte kohta tugeva kahuritule ja see vöö suurema vaevata läbi murda.

Siit kanduvad lahingud linna sisse, kus peetakse keskmise kaitsevöö otsustavaid lahinguid. Valdab vaenlane ka keskmise kaitsevöö, siis on linna tsentri käeshoidmine seotud suurte raskustega, peaaegu võimatu, ja see sunnib kaitsjaid vägesid linnast hoopis välja viima, et mitte kannatada asjata kaotusi. Seepärast olgu terve kaitse raskuspunkt koondatud keskmisele kaitsevöole.

Linna kaitseks jaotatakse viimane jaoskondadesse, sektoritesse. On soovitatav, et sektori pii-riks oleks looduslikke esemeid, nagu jõgesid jne.

Sektori kaitseks määratakse üksused, mis koosnevad kõikidest sõjariistliikidest. Üksuste suurus on oleneb sektorite suurusel, omadustel ja operatiivsel tähtsusest.

Sektoris märgitakse ära need majade grupid, platsid ja tähtsamad hooned, millised juba varakult vaja kindlustada. Tähtsamad tänavad ei tohi olla milgi tingimisel sektorite piirideks.

Kaitse edu on sellest, kui võrra lähed korda õieti ära hinnata vaenlase arvatavat tegevussuuna ja selles suunas siis korraldada kaitset. Peaasjalikult on ta aga kaitsja aktiivsusest. Mida aktiivsemalt kaitsja tegutseb, mida rohkem ootamatuid hoobe ja vastulööke kallaletungijale annab, seda kindlam võib ta olla, et ta ka pealetungija võidutahte murrab. (Passiivne kaitse tänavvõitluse oludes on enesetapmine!)

Peale kaitseplaani väljatöötamist asutakse lahingukoosseisude kokkuseadmisele. Neis koosseisudes olgu täpselt märgitud, missugused osad ja kuidas nimelt peavad enda alla võtma valitud kaitsepositsioonid.

Kaitseplaani olgu eraldi töötatud välja püü- vavaks kaitselahingu pidamiseks ja eraldi õiseks kaitseks.

Et tarbekorral kaitsepositsioonide kiire oma alla võtmine takistamatult sünniks, on vaja korraldada vastavaid kaitseõppusi.

Tallinna maleva 6. malevkonna kaitseliitlased laskeharjutusel 14. juunil 1925. a.

Tuleb pidada silmas, et pealetungija võib võtta tarvitusele keemilisi mürke ja õhupomme; seepärast tuleb ka gaasikaitse peale panna erilist rõhku.

Tänavakaitse.

Barrikaadid, mis tulistavad naabermajadest flankeeriva tulega, takistavad pealetungivate vägede liikumist.

Ei tule aga ehitada maapealseid barrikaade, vaid kaevikuid, umbes välikaevikute profiililisi.

4) tänavad, mida ei kasutata manööverimiseks, suletakse.

5) tänavvõitlusel ja platsidel seatakse üles soomusautode ja tankide vastane kahurvägi.

Varude vaba manööverimine kindlustatagu igasuguste abinõudega.

Majakaitse.

Kaitseks valitakse massiiv ehitused, hea vaateväljaga. Veel parem on valida kaitseks niisugune majadegrupp, mis võimaldab varude

KAS OLETE JUBA „KAITSE KODU!“ 1926. A. JAOKS TELLINUD? RUTAKE, TELLIGE KOHE!

Barrikaadi ette kaevatagu kraav küllalt sügav ja lai, et temast soomusautod ja tankid üle ei saaks.

On otstarbekohane barrikaade nii ehitada, et tänava kõverus neid kahurväe otsekohe tulistamise eest varjaks.

Tänav seatakse kaitsekorda järgmiselt:

1) igasugune liikumine tänaval suletakse;
2) valitakse rida maju, mis seatakse kaitseisukorda; ehitatakse barrikaadid.

3) balkoneid ja majanurke kasutatakse tänava flankeerivaks tulistamiseks kuulipildujatest. Kuulipildujate asetamine keldritesse on otstarbekohasem, sest et seejuures ei teki surnud alasid kuulipildujate ees ja neid on kergem maskeerida. Keldri aknad, sissekäigud ja esimese korra aknad suletakse liivakottidega.

vaba manööverimist sel ajal, kui üksikud kuulipildujad vaenlase tähelepanu oma peale tõmbavad.

Selleks, et luua vaba manööverimise võimalust varudele — manööverimise platsidarmil — on vaja:

- 1) barrikadeerida tänavad,
- 2) vallata barrikaadide läheduses asuvad majad,
- 3) organiseerida naaberosadega vastastikust toetust.

Kaitsia pearelvadeks tänavvõitlusel on kuulipildujad ja käsigranaadid. Kahuriväge üksikute majade kaitsmisel kasutada ei saa.

Varu, kas või kõige väiksemagi, moodustamise peale pandagu ka siin rõhku.

Uusim võitlusabinõu — sõjakeemilised gaasid.

Andmetel n.-ltn. Patzka.

Ilmasõda tõi uue võitlusviisi kõigi enim olemasolnute kõrva — gaasiasjanduse. Sõja algul oli see veel oma hällis mähkmeis, kuid lõpuks ähvardas omandada kõikhävitava võimu. Et tulevikusõda tingimata hakkab sellega tegemist tegema mitte üksi frondil, vaid võib olla ka kaugemal seljataga — linnades ja toetuspunktides, siis ei ole liigne, kui sellest pisut teaks iga kodanik.

Alguses paar sõna ajalooliselt, gaaside tarvitamisviisidest, siis tahaksin üksikuid gaase kirjeldada nende omaduste ja mõjuvuse suhtes ja kuidas end nende vastu kaitseda.

Gaaside arenemine.

Tahan puudutada siin just üht viimase aja södimisvahendit — mürkgaasi.

Mürgist gaasi kui niisugust hakati tarvitama edukalt ilmasõjas. Ehk küll esimesi katseid te-

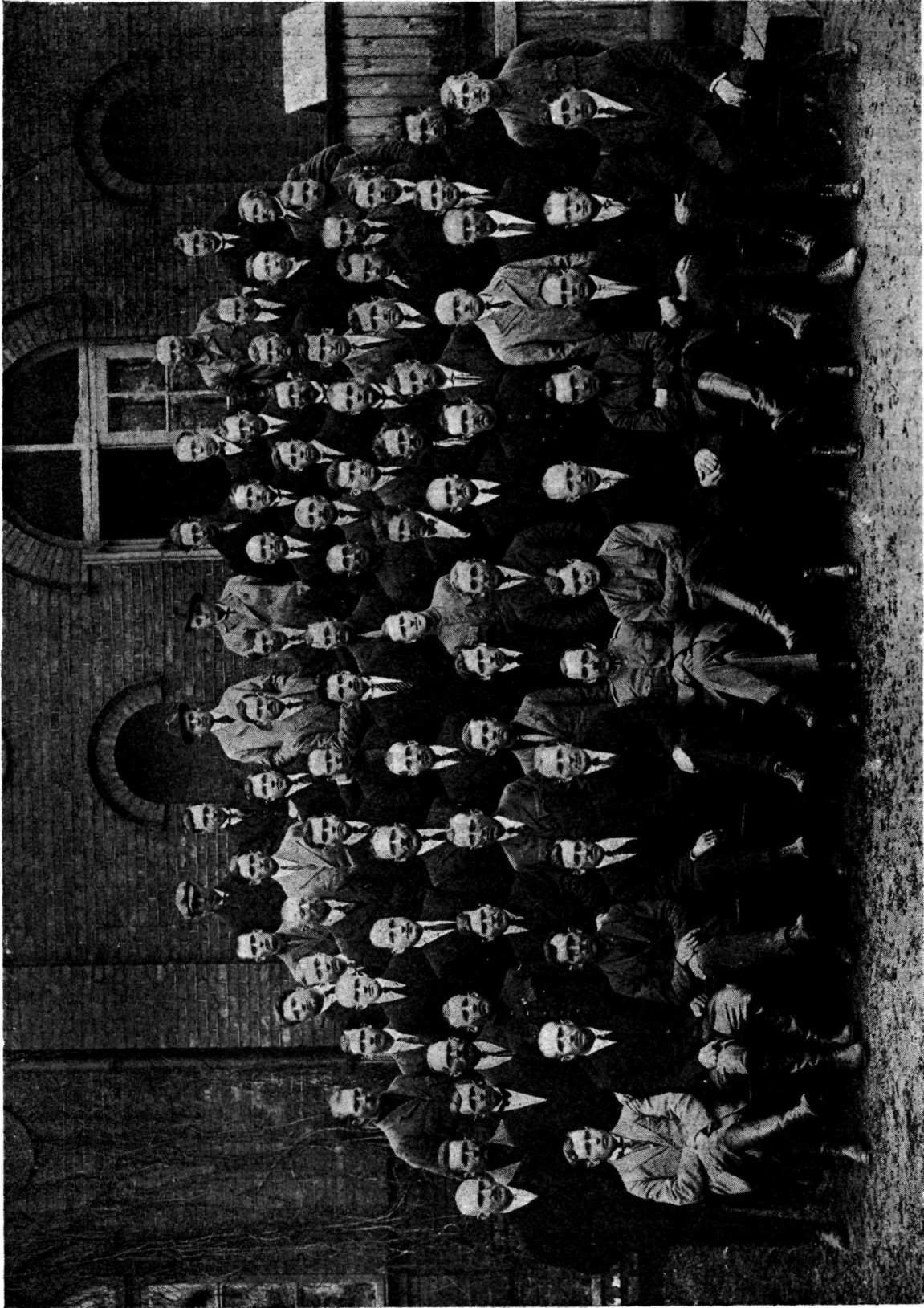
gid vanad kreeklased, küll mitte gaasiga, vaid peene liivaga, mida nad üles tallates saatsid pärituult, vaenlasele silmi, jäi siiski see idu hälli puhkama, kuni äratasid ta ilmasõja koledused.

Peamist tähtsust gaasidele ilmasõjas, andsid sakslased, mida näitab asjaolu, et nende suurtükiväe piirkonnas peeti ligi 25% gaasilaenguid.

Gaasisõda iseendast on ainult taktiline võte — üks võitlusabinõu, vahend, millele seatakse vastu samane abinõu, mis seda neutraliseeriks.

Saksa sõjaajakirjandusest võime leida, et liitlased hakkasid gaase tarvitama juba 1914. a. suvel suurtükikuulides, mille järele levisid teated, et nad olevat seks ettevalmistusi teinud juba rahua ajal.

Sakslased, olles maha jäänud gaasiasjanduses, hakkasid energiliselt selle kallal tööle, ja juba 1914. a. oktoobrikuus lendas nende kergest välja-

Tartumaa maleva pealikut kursused 16.—19. apr. 1925. a. Istuvad: keskel, kaiseliidu mundris maleva pealik kol.-leitn. J. Unt; temast vasakule poole: Kambja malevkonna pealik leitn. R. Riives, Jõgeva malevkonna pealik kapten Tiimann, Kodavere-Alatskivi malevkonna pealik A. Bringfeldt, Võnnu malevkonna pealik A. Ahmann; paremale poole: maleva instruktor noor.-leitn. A. Treufeldt ja Eiva malevkonna pealik lipnik E. Koger. Kapten Tiimanni seljatangaga püsti — Räpina malevkonna pealik leitn. A. Kludorf.

haubitsast schrapnell, mis oli täidetud pressitud püssirohuga, millel aevastama panev mõju.

Niisuguseid laenguid nimetati „Ni“ -laenguteks (Niesgeschosse). Need laengud olid tolmud, kuid mitte mürkgaasilaengud.

Esimesed gaasilaengud lasti sakslaste poolt 1915. a. jaanuarikuus — „T“ -laengud; kuid asi ei õnnestunud päriselt! Mõjus halvavalt muu seas talvine külm ja suurtükivägi ei olnud küllalt tuttav gaasilaengute lasketaktikaga. T-laeng oli täidetud ilanahka ärritava vedela ainega.

Nimetatud granaat oli raske väljahaubitsas nime all „15 sm. granaat 12 T“.

Gaasilained.

Hoogsalt hakati gaasisõja algul tarvitama n. n. gaasilaineid. Sünnitati neid järgmiselt: seati üles üksühe kõrvale anumad, mis olid täidetud pressitud gaasiga. Anumad omakorda olid ühendatud torude abil, et rõhumine oleks ühtlasem. Gaas lasti välja kraanide abil ja ainult niisuguse ilmaga, mil tuule suun oli vaenlase poole. Gaasidega tegid tegemist eraldi selleks väljaõpetatud väeosad — gaasikomandod.

Sakslased tegid esimese gaasiataaki lainte näol 22. apr. 1915 Langemarki piirkonnas 6 klm. pikkusel rindel. Gaasi väljalaskmine kestis umbes 5 minutit 2—3 m/sek. tuulekiiruse juures. Tagajärg oli mõjuv, kuid kõige selle peale vaatamata jäeti see viis maha, sest leidis harva soodsat juhus gaasilainte laskmiseks. Põhjuseks oli siin:

1) Ilmastik — tuul, tuule kiirus ja suun.

2) Maastik, eriti siis veel, kui pärast gaasilaskmist pidi algama oma vägede kallaletung.

Gaasilainte perioodile järgnesid gaasipildud. Ka nende peale vaatasid sakslased kaunis eitavalt, sest gaasimürkude kohaletoimetamine suuremal määral sünnitas raskusi; kuid kui 1917. a. kevadel inglased panid toime hulgalise gaasiataaki, hakkasid sakslased seda kohe jäljendama, suurendades gaasipataljonide arvu, ja juba 1917. a. sügisel tegutsesid nad edukalt Itaalia frondil.

Gaasipildujate paremused olid:

1) Ei olnud tarvis valida ilma.

2) Ei olnud tarvis valida maastikku.

3) Oma väeosadele palju vähem hädaohtlik.

Arenes taktika ja sellega ühes ka gaasiasjandus. Mindi üle suurtükiväe gaasilaskmisele. Siin jälle paremused. Mürsud paisati kaugele vaenlase seljataha soovitud punktidesse, kus nad sünnitasid suuri kaotusi, kui polnud tarvitusele võetud vastuabinõusid.

Verduni linna all tarvitasid sakslased uue tüübilist gaasi, „roheline ristiga“ (Grünkreuz)

mürsule märgitud, ja lasksid neid umbes 100.000 tükki ühe tulistamisperioodi kestel. Mõni kuu edasi tarvitati juba kolmesuguseid mürske — roheline, kollase ja sinise ristiga. Igal olid oma erilised omadused ja tarvitati neid vastavalt ülesannetele.

Taktilise võttena hakati tarvitama sõjas n. n. „gaasisood“ ja „gaasitõkkeid“, s. t. gaasiga täidetud teatud maa-ala vaenlase piirkonnas või pandi vaenlase kallaletungile kohtadel, kust seda enustati, gaasilaskmisega tõke, mis seisis mitmeid päevi ühel kohal.

Sõjalisteks otstarveteks tarvitavate gaaside üldomadused.

1) Kõik sõjalisteks otstarveteks tarvitavad gaasid on õhust raskemad ja vajuvad maapinna ligi, täites madalamaid kohti; nad liiguvad õhus õhuvooludega ja sama kiirusega.

2) Gaasid on kahesugused: a) lämmastavad, mis ajutiselt kõrvaldavad rivist elavat jõudu ja b) mürgised ehk surmavad.

Sõjas tarvitati viimasel ajal mürkgaase. Metalliosad oksüdeeruvad gaasest.

3) Gaasid on enamasti kõik hea lõhnaga, võib öelda — ozooni lõhnaga, mida tunneme harilikult peale ägedat piksevihma.

4) Gaasidega täidetud maa-ala suurus oleb väljalastud gaasi rohkusest.

Meteoroloogistest tingimustest

oleks tähtsamat järgmist:

1) Tuul, tema suun ja kiirus (kõige soodsamaks kiiruseks loetakse 1—2 meetr. sek.). Aeglase tuul on liig muutlik ja võib gaasi mitte-soovitud kohta kanda.

2) Kõva vihm — annab palju niiskust ja neelab endasse gaasi.

3) Märg lumi — neelab endasse samuti gaasi.

4) Külm ei avalda pea mingit mõju.

Topograafilistest tingimustest

on tähtsam see, et kõige püsivam on gaas soisel kohal, mis läbi kasvanud madala võsaga.

Gaasikaitse.

Kaitset gaaside vastu võimaldavad peaaegu harilikult gaasimaskid. Nendega peab aga äärmiselt piinlikult oskama ümber käia. Gaaside eest võib varju leida ka veel selleks eriti määratud blindashides.

Hobuseid kaitstakse gaaside vastu harilikult märgade heintega täidetud peakottide pähepanemisega.

TÄHELEPANU!

„KAITSE KODU!“ TELLIMISTE VASTUVÕTJAD!

Iga „KAITSE KODU!“ tellimiste vastuvõtja, kes 1. jaan. kuni 1. juulini 1926. a. vastu võtab vähemalt **200 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi, saab peale hariliku 10% tellimishinnast „Kaitse Kodu!“ toimetuse poolt veel **erilise autasu mk. 12.000.— suuruses.**

Iga tellimiste vastuvõtja, kes sama aja kestes vastu võtab vähemalt **150 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi samadel alustel, — **autasu mk. 9.000.—**

Iga tellimiste vastuvõtja, kes sama aja kestes vastu võtab vähemalt **100 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi samadel alustel, — **autasu mk. 6.000.—**

Iga tellimiste vastuvõtja, kes sama aja kestes vastu võtab vähemalt **50 „Kaitse Kodu!“ aastatellimist** või sellele summale vastavalt lühema tähtajaga tellimisi samadel alustel, — **autasu mk. 3.000.—**

„KAITSE KODU!“ TELLIMISTE VASTUVÕTJAD!

TÄHELEPANU!

Madis Umbsoo.

Episood vabadussõjast. Ainetel —o.

Kogu Holstre ümbruskonnas peeti vana Madis Umbsood õnnelikumaks ja kadestusväärilisemaks meheks. „Ta on ilusaima Mulgitalu omanik,“ ütlesid ühed. Ning see tähendas ka midagi — sest kõigest rohkesti õnnistatud Mulgimaa taludest on just Holstre omadel parim maapind, mida hoolsasti on haritud, mispärast nende omanikud on haruldaselt jõukad. „Jumal on teda õnnistanud, sest kolm tublit poega teevad vanale Umbsoole palju au!“ arvasid teised, — mis olid samuti õige kaaluvad sõnad. Igal pool võib leida õiglasi ja töökaid lapsi, kes kokkuhoidmises ja usinuses vanematele täiesti sarnanevad. Kuid Madis Umbsoo oli alles veel eriti õnnelik isa. Mitte igal Holstre taluperemehel polnud poega, kes Tartu ülikooli doktorina oli lõpetanud ja oma nooruse peale vaatamata Tallinnas haigemaja jaoskonna juhina töötas, ja veel teist, kes vaevalt viis aastat pärast keskkooli lõpetamist Riia politehnikumi poolt inseneri diplomi omanikuks oli tunnustatud, ning veel lõpuks kõige noorem, kes isatalus tulevase peremehena kaasa aitab ja töötab ja kelle usinuse ja tubliduse kohta kuuldus aina kiitvat. —

Jah, nii õnnelik oli Holstre taluperemees Madis Umbsoo — olnud. Sest järsku tabas teda üks raske saatuse löök teise järele. Ta talu majapidamine oli küll alles endiselt eeskujulikult korras — kuid ta oli kaotanud kõik kolm poega... Nad surid armastatud isamaa eest. Vanem langes arstina esimestes lahingutes Rakvere all, täites oma kohustusi kodumaa vastu, teine Narva väerindel ja kõige noorem, jõuka talu pärija, pidi verises võitluses „Landeswehri“ vastu oma õitseva, lootusrikka elu jätma. —

Nagu uppuja õlekõrrest, oli Madis Umbsoo haaranud kinni lootusest, et see kolmas, viimane poeg, kelle kaudu ta lugupeetud nimi Holstres edasi pidi püsima, talle alles jäetakse. Tol ajal, kui ta alles lootis ja südames ärdasti Jumalat palus, tol ajal annetas vana peremees kahe käega leiba ja raha abipalujaile, avas igale puudustkannatajale, kes ta majast juhtus mööda minema, ülilahkesti oma ukse ja saatis rikkalikke kingitusi sõjaväehaigemajadesse kogu Eestis. Näis, kui arvaks ta seesuguste heategude abil oma endise, paljukadestatud perekonnaõnne viimast natukest päästa võivat. —

Ning seepärast valitses kolmanda leinasõnumi saabumisel kogu ümbruskonnas ka aina imestus ja imetlemine: sest mehiselt kandis hallpea Madis Umbsoo oma mõrudat saatust. Ta juus oli üleöö küll lumivalgeks muutunud — kuid ta ei kaebanud, kandis pead püsti nagu endiselt ja töötas edasi. Ning kui ta kõrge ja paindumatu kaju sinihallis pühapäevakuues ja kaabus kiriku õue ilmus, andsid talle kõik aukartlikult teretades teed. Ja kiriku „naistetoolist“, kus valitses alatine seelikute kahin, pöördusid kaastundlikud pilgud Madis Umbsoo poole... Tütarlapsed raskete blondpatsidega ja naised oma pitsidega ilustatud tanudes, nad kõik nutsid salajaseid, kuid seda õiglasemaid pisaraid.

Vana peremees aga seisis ristic kätega sirgelt ja paindumatu oma kirikutoolis. Tähelepanelikult kuulas ta õpetaja jutlust, kes kõneles määratumast hädast, mis on tabanud kallist kodumaad ja selle poegi. Ning ta laulis nagu teisedki vanu laulusalme — ja ei miski ta kujukas, pruunikpõlenud näos ei avaldanud ta seesmist erutust. Kunagi ei tuksatanud ta laug, ei värisenud ta huul, kui nad kõik kõstri orelimängu saatel alustasid laulu: „Las' ma läen, las' ma läen...“

1919. a. vana-aasta õhtul palus Irboska rindel keegi vana talumees väesalga juhi jutule pääseda — tal olevat tähtis teade üle anda. See oli Madis Umbsoo... Pealik silmitses uurival pilgul silmapaistvalt väsinud rauka. Selle väljanägemine ei olnud just väga usaldustäratav. Riided mitmest kohast puruks rebitud, saapad üleni porised... Talumees andis lühidalt teateid oma isiku kohta.

„Noh, kui teie tõesti Holstres taluperemees olete,“ arvas väepealik pisut uskumatult, „imestab see mind, miks te oma kodupaika ei jäänud, vaid siia väerindele tulite! — Miks?“

Madis Umbsoo vaatas küsivale ohvitserile ausalt ja otsekoheselt silmi.

„Seepärast, et ka mina veel oma isamaale kasu tahan tuua — veel teda teenida tahan!“ vastas ta kindlal häälel. „Kõige armsam, mis mul maailmas oli, mu kolm poega, nad on isamaa eest langenud. Mis on mulle nüüd veel mu talu, mu varandus!? Võtku selle, kes tahab! Olen vana ja ei vaja seda enam. Varisen niigi pea

musta mulla alla. Ristid mu nii varakult uhkes nooruses närtsinud laste tundmatutel haudadel, ka need on ju peagi rusudeks mädanenud, ning ükski jälg ei avalda enam nende asupaika — mina aga — vana talumehe kuju ajas end uhkelt sirgu — „mina aga, mina tahan, ma ei suuda surra, ilma et oleksin kasu toonud oma armastatud kodumaale — mina tahan oma vaprate poegade vääriliseks saada!“

Ta tugev, nagu saajatav hääl vaikis hetkeks. Seal haaras väepealik talumehe käe pihku ja surus seda südamlilikult. „Mis on teil meile teatada?“ küsis ta nüüd lahkelt, taltsutades pealetükkivat ärdust.

* * *

Vana Holstre taluperemees Madis Umbsoo oli tööpoolest õige tähtsa teate toonud: Väerindade läheduses oli ta tä-

hele pannud, et vaenlase väed, pimedust kasutades, edasi olid nihkunud ja Eesti väesalga ümber tahtsid haarata. Kiiresti aeti mehed jalule ja Madis Umbsoo juhtimisel asuti vastukallaletungile, mis vaenlast täiesti ootamatult tabas ja talle rasket kaotust sünnitas. Saagiks saadi hulk vange ja mitu suurtükki, kuna eestlaste kaotused olid võrdlemisi õige väikesed. Kuid üksikute langenute hulgas oli ka Madis Umbsoo. Esimesena oli ta väesalga eesotsas sammunud, esimesena oli teda vaenlase kuul tabanud. Samuti nagu ta pojad andis ta kodumaa pinnale, mis ta selle esiisade verega niisutatud pühale mullale võlgnes — **u s t a v u s t u s t a v u s e v a s t u ! . . .**

Ja läheda kiriku tornist helisesid vägevad kellahelid, lainetades üle maa, kuulutades uue aasta, uue helge tuleku algust. . . .

Moskva urgitsemised Hiinas.

Hiinas on viimasel ajal maad võtnud kodusõja iseloomuga rahutused ja streigid. Nagu selgunud, on nende rahutuste ja streikide õhutamiseks väga tegevalt ja juhtivalt abiks Moskva käsilased. Kommunistlikku kihutustööd ei tee Hiinas mitte ükski vähemad Moskva agendid, vaid isegi kõrgemad Nõukogude ametnikud, nagu Nõukogude Vene suursaadik Pekingis ja konsulaar-esitajad üksikute linnades. Kõik maksva korra vastased urgitsemised korraldatakse salaja ja põranda all, kuid nad annavad nähtavaid tagajärgi. Vahete-vahel tuleb siiski avalikuks üht ja teist nende salajasest tegevusest, kas juhtumisi või järelvalve abil, või paljastatakse nende põrandaaluse tegevusega hästi tuttavate isikute poolt.

„Timesi“ teatel võeti Shanghais hiljuti kinni enamlaste agent Dosser, kelle dokumentide hulgast leiti tunnistus, milles tõendatakse, et Dosser on ametlik streigiõhutaja Moskvast. Dosser anti sega-kohtu kätte, kes ta tõenduste puudusel, et ta Hiina rahvusvahelisel pinnal rahutuste õhutamises süüdi oleks olnud, vabastas, kuid otsustas ta siiski kui soovimata isiku maalt välja saata ja tema juurest leitud tunnistuse autentseks tunnistada. Ajal, kui Dosseri süüasi arutamist ootas, tegi Shanghais oleva Vene konsulaadi liige Fortunatov katsed üht Vene rahvusse kuuluvat Shanghai politseinikku altkäemaksu läbi ära osta, pakkudes temale 20.000 dollarit, kui ta kohtu ees vande all tunnistaks, et tema teada Dosseri juurest leitud dokument

võltsitud on. Politseinik võttis ettepaneku näiliselt vastu ja määras Fortunatovile kokkusaamise raha vastuvõtmiseks. Fortunatov võeti kinni altkäemaksu võtmisele avatlemise pärast, kuid vabastati 20.000 dollarilise kautsjoni vastu, mille järele kohe kadus, jättes oma kautsjoni ja kaotades politseinikule makstud raha, kokku 40.000 dollarit. Nagu selgunud, on Fortunatov läinud pelgu Nõukogude Vene saatkonda Pekingis. Dosseri ja Fortunatovi äpardused on kõrgemates enamlaste ringkondades sünnitanud suurt meelehärma, sest nende ebaõnnestanud võtted on kahjulikud Nõukogude Vene propaganda-osakonna reputatsioonile.

Nõukogude Vene suursaadiku käsud.

Shanghais ilmuv ajaleht „North China Daily News“ on oma veergudel viimasel ajal avaldanud hulga dokumente ja väljavõtteid dokumentidest, mis saadud ustavaist allikaist ja millistest olemas fotograafilised teisendid. Need avaldused valgustavad hästi piltlikult Nõukogude valitsuse esitajate tegevust Hiinas.

Mitte väiksem isik kui Nõukogude Vene suursaadik Hiinas kirjutab isiklikult Shanghai Vene konsulaadi sekretärile Tsherkassovile 7. juulil, käskides teda astuda järgmisi samme:

1. Organiseerida erikomitee Hiina üliõpilastest ja tööliste organisatsioonidest võitluseks valgete streigimurdjate vastu;

2. töötada välja üksikasjaline tegevuskava ja viisid, mis teie kohasemaks arvate, ja sellest minule teatada;

3. summad selle komitee tegevuseks saadetakse välja teie poolt väljatöötatud ja kommunistliku nõukogu poolt kinnitatud eelarve järele;

4. ükskõik missugused tegevusviisid ka tarvitusele võetakse, igal juhtumisel peab algatus seisma teie käes;

5. võimalikkude arusaamatuste puhul või kokkupõrgetel politseiga peab igal juhtumisel ja tingimisel hoiduma mässimast asjasse Nõukogude Vene ametnikke ja alamaid;

6. mind informeerida teie tegevuse edu üle.

Seltsimeheliku tervitusega

Karakhan. (Allkiri.)

Üks teine dokument sisaldab üliõpilaste peakorteris Shanghais 29. juunil peetud koosoleku aruande. Koosolekul on muu seas viibinud Nõukogude Vene konsulaadi esitaja Golianovski (kes ka tegevuses Harbiini salakuulajate osakonnas). Koosolekul on muu seas arutatud järgmisi küsimusi:

1. moodustada eri Hiina poliitiline nuuskrite organisatsioon valvamiseks Hiina agentide (salapolitseinikkude) järele, keda eurooplased on seadnud ametisse streigimurdmise liikumise puhul. Selle organisatsiooni peakorteriks peab olema üks Prantsuse kontsessiooni ala piirides olevatest Hiina ülikoolidest;

2. ajalehe „Hot Blood“ (tuline veri) ülalpidamiseks on otsustatud panna toime rahaline korjandus. Selleks otstarbeks pöörata kõikide Hiina ülikoolide poole, samuti ka Nõukogude Vene propagandaosakonna poole 200 dollarilise abiraha saamiseks ajakirja kuludeks, sest nimetatud ajakiri on saanud ainelist kahju rahvusvahelise poliitsei poolt toimepandud konfiskeerimiste ja vangistatud lehemüüjate trahvimiste läbi. Hra Golianovski andis kindlustuse, et küsitud summa antakse;

3. Hiina streigimurdjate tegevusele vastu töötamiseks on otsustatud võtta tarvitusele terroristlik taktika. Selleks otstarbeks moodustatakse eriline üliõpilaste võitlussalk valvama mitmesuguseid tööliste organisatsioone. Saades teada, et mõni tööline soovib asuda tööle või on tööle asumata, tuleb selle salga liikmetel vastupidist mõju avaldada, töölisel selgeks tehes, et tema teiste streikijate suhtes autult ja häbemamatult talitab. Peasüüdlased tuleb vangistada ja saata üliõpilaste peakorterisse.

„Rakukesed“ sõjalaevadel.

Ühes dokumendis, mis on saadud täidesaatva komitee poliitilisest osakonnast Moskvast, käsatakse moodustada:

erilised liikuvad rakukesed Hiina sadamas seisvatel välisriikide sõjalaevadel kihutustöö tegevise otstarbeks. Sellekohased instruksioonid lõppesid allakriipsutatud lausega: „tuleb teostada täielikus saladuses“. Shanghai sadamas on selle ülesande läbiviimine tehtud ülesandeks seltimeses Tserkassovile ja Strigevskile ja Ameerika madruste seas Grebanile, kel selleks palju vastavat kihutuskirjandust olewat. Peale selle on Greban kui naturaliseeritud Ameerika kodanik ja Ameerika sõjaväes teeninud noorem-leitnant selleks otstarbeks hästi kohane.

Ühes kirjas, mis Nõukogude Vene konsulaat Moskvast saanud, käsatakse kohalikkudel Nõukogude esitajatel organiseerida nii palju kommunistlikke komiteesid kui võimalik, sest poliitiline osakond arvab oma doktriinide laialilaotamiseks niisugustel komiteedel olevat suurema edu kui kutselistel töölisteühisustel, ja sellepärast käsatakse Shanghai konsulaadil

1. hakata ajaviitmata organiseerima kohalikke komiteesid keskkomitee poolt valitud kohadel;

2. neis kohtes, kus puudub vaimustus enamuse vastu ja kus nõrgemad agendid, võita võimalikult rohkem tööliste organisatsioone enamlaste asja poole. Need võtted ja sellele järgnev tööliste koostöötamine kindlustab kohal. komiteede tegevust, ühtlasi aga suurendab liikmete arvu pooldest kommunistlikku parteid;

3. organiseerides kohalikke komiteesid tulevad moodustada harilikud osakonnad, nagu kihutus-, kultuur-, haridus- ja rahaosakonnad;

4. tegevuse alustamisel peavad komiteed valima endale kindlad ametnikud, kes peavad olema hästi tegevad ja omama masside hulgas või ringkonnas mõnesuguse lugupeetava seisukoha;

5. komiteede töö peab tehtama mitte üksi vastavate sekretäride poolt, vaid sellest peavad osa võtma kõik komitee liikmed;

6. kohalikkude komiteede osakondade tegevus tuleb läbi viia endiste instruksioonide järele ja täielikus saladuses. Seepärast tuleb ainult vanu, proovitud ja vilunud kommunistlikke tegelasi määrata osakondade juhatajaiks;

7. need juhtnõõrid tulevad tõlkida Hiina keele ja saata kõikidele tööliste ühisustele ning kõikidesse Hiina kommunistide erakonna harudesse, kes oma poolt kõige vilunud instruktorid määravad.

Kindlaks enamlastevastaseks tunnustajaks on endine kauaaegne Sun-Yat-Sen'i esitaja Ühisriikides, hiinlane Ma Soo. Ameerikast tagasi tulles astus ta Kuomingtang'i (vabariikliku-revolutsioonilise) erakonna ekstremistide tiivast, kes enese enamlastele oli müünud, välja. See erakond on nüüd muutunud täiesti punaseks mässuliseks erakonnaks, kes valitseb üle Kantonis. Ma

Soo on Pekingis ühele ajakirjanikule seletanud järgmist:

„Tegelikult on nõndanimetatud Kantoni valitsus Nõukogude valitsus. Iga asi seisab seal Nõukogude Vene agentide kätes. Tuntud Nõukogude Vene agent Kantonis seltsimees Borodin on Kantoni valitsusel ja Kuomingtangi erakonna peatäidesaatval komiteel nõuandjaks võimuks. Kantoni kõrgemad ametnikud ei saa midagi teha tema teadmata ja lubata ja kõik, mis valitsus ette võtab eriti välisvahekordade asjus, sünnib Nõukogude Vene nõuandja juhtimisel. Vene agent Kalin reorganiseerib Kantoni sõjaväge ja juhib Whampoa* akadeemiat, kus Hiina kadette, kes mängivad tähtsat osa britivastases agitatsioonis, tema isikliku juhatuse all treeneeritakse. Kolmas Nõukogude Vene agent admiral Semjonov on Kantoni valitsuses mereväe osakonna juhatajaks. Kantoni valitsuse igakuusteks väljaminekuiks muretsetakse raha Nõukogude Vene agentide poolt. Kuomingtangi erakonna kesktäidesaatvale komiteele antakse Borodini kaudu 45.000 dollarit. See summa on määratud Borodini sellekohasel ettepanekul Nõukogude võimude poolt Moskvast. Seal võib olla veel palju teisi abirahasid, mis Kantoni valitsusvõimud Nõukogude Vene agentide kaudu saavad, kuid need pole veel täiesti avalikuks tehtud. 2.700.000 dollarit on Nõukogude Vene agentide poolt Kantonis propaganda otstarbeks ära kulutatud ja nad on valmis veel suuremal hulgal seal selleks otstarbeks raha kulutama. On õige, et Moskva valitsus seda raha otse Moskvast pole saatnud, vaid Vene agendid saavad need rahad viimaste aastate jooksul Hiinas müüdud Vene

saadustest. Kahe või kolme aasta eest müüdi Hiinas umbes 3.000.000 dollari eest kallid nahku, ja kogu sellest müügist saadud summa läks Nõukogude Vene agentide kuritegeliseks tegevuseks Hiinas. Viimasel ajal saadakse suuri summasid Nõukogude agentide tarvituseks Vene petrooleumi müügist Hiinas.

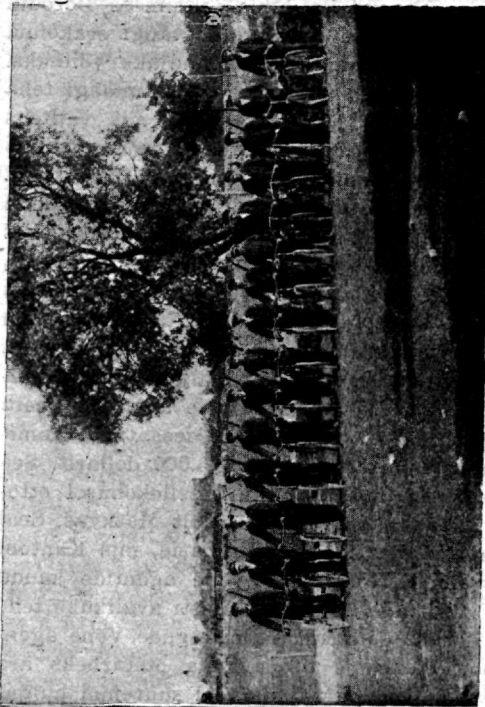
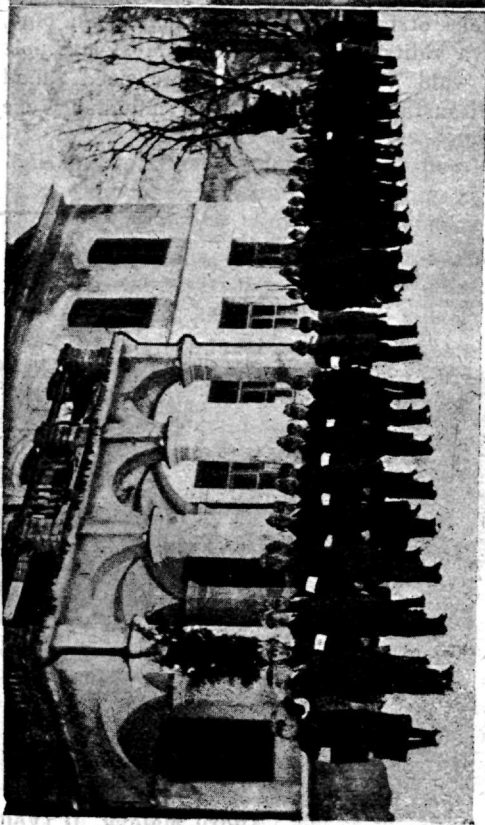
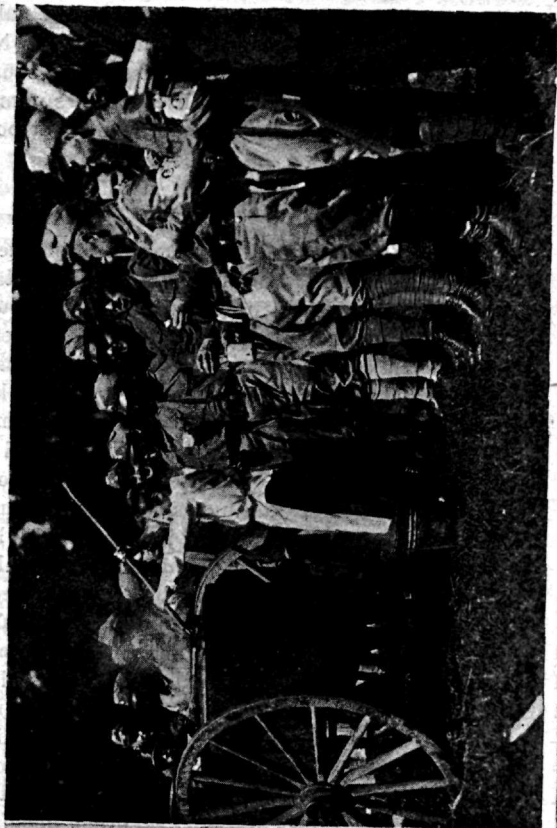
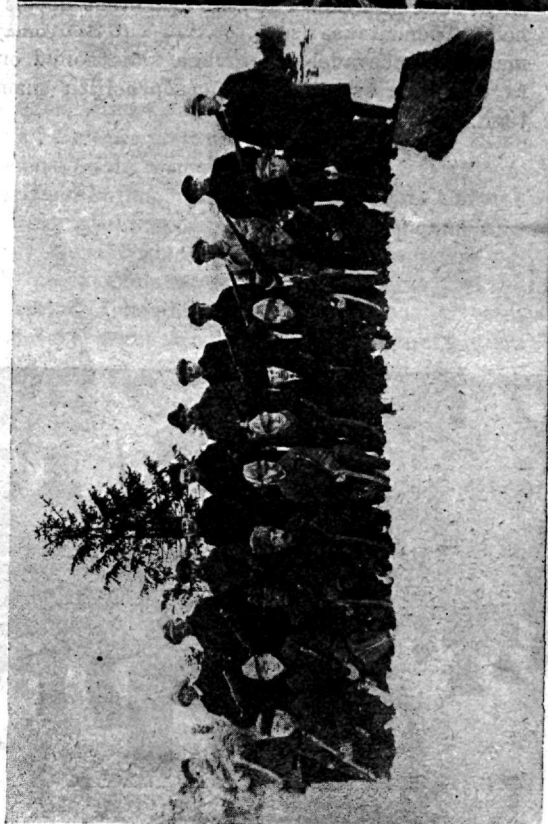
Dr. Sunyatsen ja enamlased.

Üks Kuomingtangi erakonna parajusmeelne liige on kohalises ajakirjanduses paljastanud ekstremistide võtteid, näidates ära kui kaugele nad valmis on minema enamlastega liidusolemise mõttes. Kuna Sun-Yat-Sen oma surma eel haigemajas viibis, pidas Kuomingtangi komitee koosolekut, arutades, missuguse poliitilise testamendi Sun-Yat-Sen peaks järele jätma. Koosolekul tekkis äge vaidlus parajusmeelsete ja äärmiste pahempoolsete vahel, kusjuures viimased nõudsid, et valmistataks dokument, milles surija liider heaks kiidab ühenduse Nõukogude Vene valitsusega ja sellele õnnistust jagab. Parajusmeelset kukutasid pahempoolsete plaanid läbi ja valmistati dokumendi, milles enamlaste kohta mingisugust märkust polnud. Peale Sun-Yat-Seni surma toodi siiski päevavalgele Sun-Yat-Seni viimane soov ja testament, mis täiesti vastupidine oli eelmisele, ja üks nendest, kes selle dokumendi kokkuseadmise juures olnud, tõendab, et see võltsitud on ja selle sisu Sun-Yat-Seni vaadetest hoopis erineb. Tõendatakse isegi, et Sun-Yat-Sen oma viimastel elupäevadel isegi väga kahetsenud on, et ta teadmatuses oli sattunud sõprusliitu enamlastega.

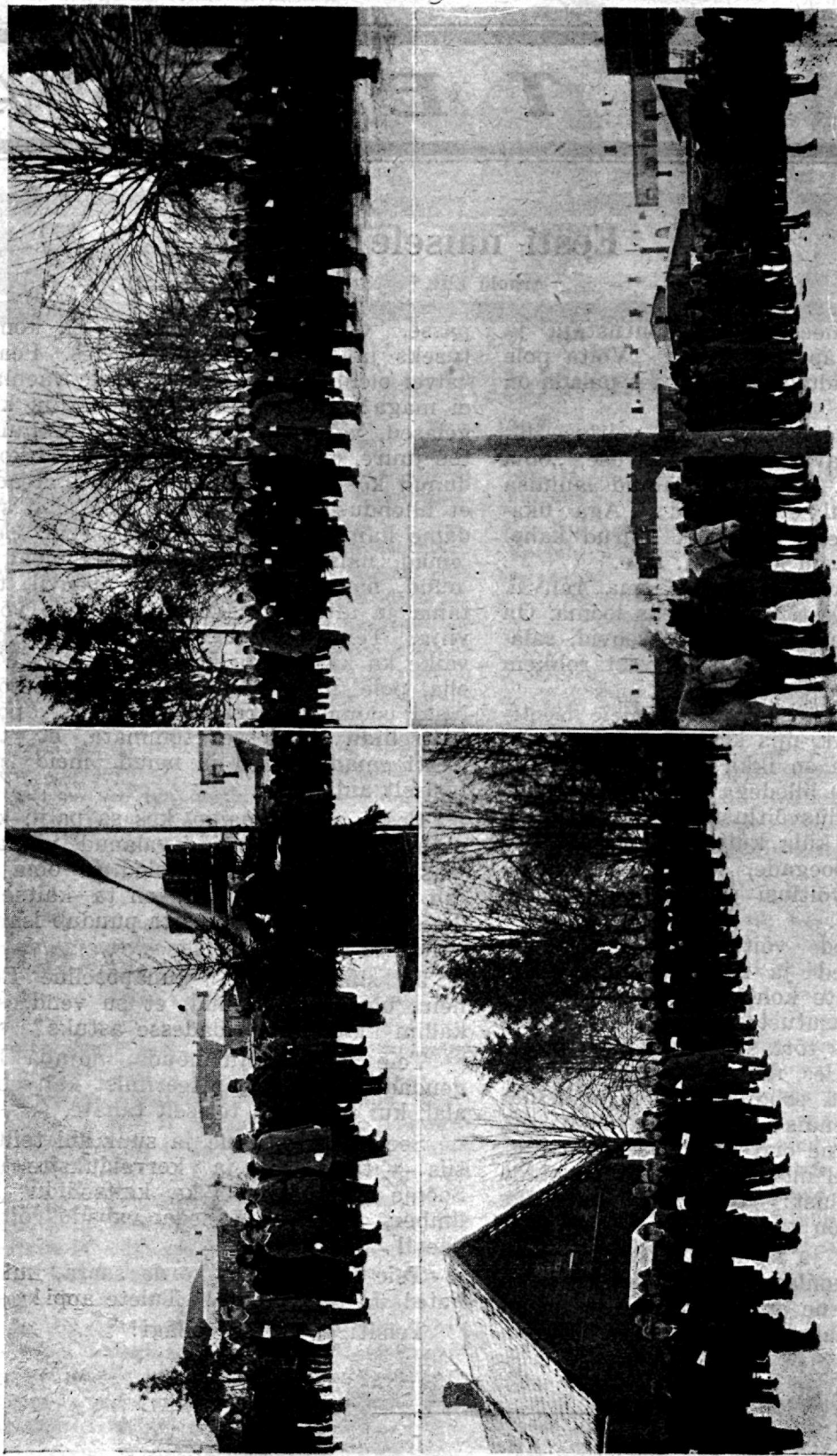

Audru malevk. II (Võlla) kompanii vannutamine.

× Pärnumaa maleva pealik kpt. Adamson.

1) Aseri kompanii laske-harjutustel, 2) Tartu vabadrivistivendade malevkond harjutustel, Toitluspunktis einet võtnas. 3) Malla K. L. kompanii õppusel 8. nov. 1925. a. 4) K. L. Saaremaa maleva Põide malevkond harjutustel. — Jalgratta rühm.

Valga malevkonna vannutamine 29. nov. 1925. a.

1) Kõnetoolis õp. Tammi, peab vannutamismalateenistust. Esimeses reas (vasakult paremale): Valga maleva peal. maj. Hiob, Valga karnisoni ülem, kol.-lt. Schmidt ja Läti Valga mk. kaitseliidu peal., polkovnik Osolin. Teises reas (samas järjekorras): Valga malevkonna peal., kapt. Pallon-Uku, K. L. staabi prop. os. peal. Neggo. Nende selja taga Valga naiskaitseliitlased. 2) Valga koolõpilaste kompanii. 3) Valga malevkonna IV rühm. 4) Valga malevkonna ratsarühm.

N A I S T E O S A

Eesti naisele!

Arnold Liiv.

Suur sõjamees, riikide purustaja ja nende looja Napoleon ütles: „Võita pole raske, kuid võiduvilja oma käes pidada on kunst“.

Aastasadadepikkuse visa võitluse järele oleme saavutanud iseseisvuse, „oma toa, oma loa“. Täide on läinud lauluisa Fr. Kreutzvaldi ennustused: „Aga ükskord jõuab aeg, kus kõik piirud kahel otsal lausa löövad lõkkele j. n. e.“

Kalev on koju jõudnud, oma rahval' õnne tooma, Eesti põlve uueks looma. On läinud täide rahva suurimad soovid, salajasemad ihked ja lootused, vast rohkem kui loodeti...

Pole kergesti saavutatud meie iseolemise põllul kõik, mis kätte saadud...

Vabadustee on ikka igal rahval olnud külitud vere ja lilledega — nii ka meil...

Meie vabadusvõitlustes on Eesti ema, naine ja neiu külg külje kõrval töötanud oma mehe, poegade, venna ja armsa-maga, keset võitlusi ja kõrgeid püüdeid, et olla vaba...

Kui mehed võitlusväljale tõttasid, kündsid naised ja neid pöldudel või töötasid meeste kohuseid täites vabrikutes ja ametiasutustes. Polnud ka väike nende arv, kes tõttasid verepõllule, mees-tena relvi kandes, ning oskasid surra kangelasena, näit. soomusrongidel ja mõnes jalgväerügemendis... See oli raske aeg, kus Eesti naine end kangelasena näitas. Kuid praegusel momendil ei saa unustada Napoleoni ütelist: võidu vilja on raske kinni pidada, on kunst.

Meie maad ja looduse rikkusi varitsevad paljud vaenlased. Eriti õel on kommunism — Vene enamlus idas, kes meist üle astudes tahab rajada teed Euroo-

passe. Oleme temale pinnaks ja komis-tuseks ja see on tal ala meeles. Peame valvel olema igal ajal, sest meie vaenlane ei maga! Maailma- ja vabadussõja kangelased, veteraanid, kes asunud rahuliku töö juure, on peale l. dets. veretööd koon-dunud kokku kaitseliidu ridadeks, teades, et ühenduses peitub jõud, mille abil suu-dame kaitsta oma vabadust. Teie, Eesti emad, naised ja neid, peate meid ka nüüd, nagu vabadusvõitluse päevil, toe-tama ja aitama pidada kinni meie võidu vilja. Teie töö, tegevus ja mõju pole väike ka kaitseliidu korralduse alal. Võib olla, pole meie veel suutnudki seetõttu kõiki isamaad armastajaid Eesti poegi kaitseliidu ridadesse tõmmata, et teie, Eesti emad, naised ja neid, meid pole tõsiselt aidanud?...

Eesti ema ja naine, kes sa palju kannatanud ja pisaraid valanud viimaste aastakümnete jooksul, oled sa oma po-jalt ja mehelt küsinud, on ta kaitseliit-lane, ja kui ei, siis miks ta puudub isamaa kaitsjate ridadest?

Ja sina, priske, punapõseline Eesti neiu, oled sa nõudnud, et su vend, sinu kallim kaitseliidu ridadesse astuks?

Teie võite palju nõuda, mõjuda ker-gendades meie organiseerimist kaitseliidu alal, kui teie seda tõsiselt tahate.

See oleks esimene ja suur abi teilt ja siis — tuleksite ja korralduksite oma Soome õdede kombel ka kaitseliidu lipu ümber, nagu olite seda vabadusvõitlus-päevil...

Teie võite palju korda saata, kui ta-hate! Ja teie tahate! Tulete appi!

Teisiti ei või see ollagi!

NOORTE ELV

Vana aasta lahkumisel.

Marta Lepp.

Uus aasta! Uus aasta saagu parem vanast aastast! Uus aasta saab parem vanast, kui kõik, eriti noored selleks ise kaasa aitavad.

Vana aasta lahkumisel tuletame meele hädaohtu, mis võib ähvardada alati meie väikest riiki — väikest Eestit, elades suurriikide külje all. Väike Eesti on oma eriliselt soodsa geograafilise asendi tõttu olnud alati meelepäraseks söödaks suurriikidele — Venele, Saksale. Palju rohkem Venele kui Saksale, seepärast peame just Vene poole alati varul vaatama. Vene hädaohtu ei tohi Eesti riik iialgi unustada, kui ta tahab oma iseseisvust, oma vabadust püsivalt alal hoida. Loomulikult on see iga üksiku eestlase kohus, iga üksiku eestlase suurim tahe — jääda püsima iseseisvana, vabana rahvana. Teist tahet ei või olla, sest siis ei ole ta enam inimene, kes võiks end austada. Ning iseseisvuse, vabaduse tahe on ka rahva võimes moraalne jõud, mida ei suuda ka suure sajamiljonilise rahva riik murda, sest suurriigi tahe on ebamoraalne — tahe teist orjastada — väikest rahvast oma võimu alla suruda.

Me ei taha seda! Ei iialgi! Meie moraalne tahe peab võitma!

Friedrich Kreutzwald, Lydia Koidula mõistsid hädaohtu, mis ähvardas meie rahva kultuurilist omapära ja iseseisvust idast — Venest. Kreutzwaldi ja Koidula vaim olgu meiega, kui meie rahva meel ähvardab lüüa kõikuma venestusaja mõju mälestusel, kus rahvas laskis end suigutada ja mõjutada Vene vaimust; sest leidis tol ajal killalt mehi — Vene keisririigi ustavaid alamaid, kes sisendasid rahvale seda võõrast vaimu ja olid rahul, et Vene keisri armust lubati endi vahel kodugi kõnelda emakeelt; olid rahul, et nende lastelt nõuti koolis peale Vene keele lugemise ja kirjutamise — ka endavahelist Vene keele kõnelemist.

Suurvene on meid orjastanud ihuliselt, Suurvene on meid orjastanud vaimliselt. Eesti aja-

loos ei tohi see enam korduda! Ennem surm kui uue orjuse häbi!

Kui suudaksime sisendada igaihele meist Koidula ärkamisaja laulude suurt isamaa-armastust!

„Süda, kuis sa ruttu tõused
Kuumalt rinnus tuksuma,
Kui su nime suhu võtan,
Püha Eesti kodumaa!“

Koidulaga ühes lausuda:

„Eesti leib mull' ükski magus maitseed,
Eesti piir mind ükski kindlast kaitseed! ...
Oh, kui külmalt võõras päike paistab,
Kuis nii kangelt võõras sõna kostab!“

Kuid meil jätavad paljud oma kodumaa pinna maha, et kaugelt võõrsilt Brasiiliast õnne leida — seal ränka tööd teha võõraste isandate orjuses, kelle vastu pole neil kuski kaitset leida. Lähivad võõraid metsmaid harima, võõraid soid ja rabu kuivatama, neid viljakandvaks kultuuriliseks maaks muutma, jättes oma kodumaa pinna sööti, oma sood ja rabad kuivatamata, oma maad harimata, mis oleksid olnud kergemad muuta viljakandvaiks, oleksid võinud anda paremat saaki kui võõras metsik pind kiskjate koobaste vahel, kõrvetava päikese kiirte all, kahjulikkude putukate, mardikate ja muude söödikute võitluses. Neile oli kodumaa leib kibe. Nad ei armastanud oma kodumaad, nad ei tunnud Koidulaga:

„Kuis maa nii hellast kannad
Su lapsi käte peal,
Neil annad leiba, katet
Ja viimast aset veel!“

Ei tunnud nad ühes oma luuletaja Anna Haavaga, kellele kodumaa pakkus vaid viletsa suutäie leiba, kuid kes oli õnnelik ja rahul, et ta võis oma kodumaal viibida.

„Ainult peale varju ja kätele tööd,
Üks suutäis leiba, üks jalatäis maad —
Oh kodumaa!
Oh valus on võõrsile veereda,
Surma üksinda kaugele kaduda —
Ja süda ning hing on kodumaal!“

Ihata isamaa poole, ühes Juhan Liiviga, kes oli kesk kodumaad koduta ja tundmatu, kelle vastu oli isamaa tuim ja hooletu, et laskis oma haige luuletaja vallavaesena kibedat leiba süüa, kuid kes sellest hoolimata laulis oma armastusest isamaale, kes oma haiglase hingega tundis kõige teravamalt isamaa õnnetut saatust Vene surve all.

„Kuis süda mul tuksud sa rahuta,
Kuis kipud sa isamaa poole!
Kesk kodumaad — siiski nii koduta,
Kuis ihkad sa tema poole!
Ja puhugu vastu sul surmatuul —
Hing tõuseb isamaa poole!...
Kuid kuhu mind viskab ka voole,
Hing tõuseb sealt sinu poole!“

Juba kahesteikümnendal aastasajal tulid Saksa misjonäärid - propagandistid Baltimaale kuulutama ristiisku — Saksa ristiriüütlike maadevallutamisele tasandama teed. Need misjonäärid püüdsid esiti võita „paganamaa“ võimumehi — kuningaid ja vanemaid oma usku, kelle mõjul ja kellega ühes ka terve alluv rahvas laskis pnd ristida uude usku ning oli valmis ristiriüütlike tulekul neid kui vendi tervitama — alludes verevalamiseta.

Enda vallutajate liitlastena tõttasid võitma teisi paganrahvaid, olgugi oma sugurahvaid, nagu liivlaste kuningas Kaupo, saades kristlasena sakslaste teenriks ja kaasvõitlejaks eestlaste vastu.

Vene kommunistid saadavad samuti oma misjonääre-propagandiste välja kogu maailma, pea-

asjalikult oma naaberriikidesse, et võita neis kommunismile usklikke, kelle abil oleks võimalik neid naabermaid võita Suurvenele, milleks ka aegajalt tehakse katseid.

Kristlased tulid rõhutute lunastuse ristitähga, et mõõgaga vallutada rahvaid Saksale, võidetuid rõhudes ja orjastades.

Kommunistid tulevad tööliste lunastamise — Juudi viieharulise tähga, et verise tapamõõgaga vallutada rahvaid Suurvenele, võidetuid rõhudes ja orjastades.

Saksa ristiriüütlikud panid meie rahva arenemise seitsmekssajaks aastaks seisma, hävitades meie paremad mehed, meie preestrid-targad, kuningad, vanemad ja teised, rohkem haritud mehed ja naised.

Kommunistid talitavad samuti: hävitavad võidetud mail omapärase rahva kultuuri ja nende maade haritlased, pannes seisma kauemaks ajaks võidetud rahva arenemise.

Kuid meil ei tohi see sündida. Selleks peavad valvel olema kõik, eriti meie noored, kelle päralt on tulevik. Ühes luuletaja Gustav Suit-suga nad hüüdku uueks aastaks:

„Las' kasvame! Las' kogub rammu
Me lihastesse noortesse!
Las' õpetab veel elutee,
Kuis tuleb targu seada sammu!
Las' kasvame! Las' suurduv vägi,
Kel lehvib eel ju noorte lipp,
Kel sihiks on see mäe-tipp,
Kust laulik muidu kujutusi nägi!

Vasarad meil vuhisegu!

Ääsi tuli tuhisegu!

Rauda raome,

Terast taome,

Teeme mõõga, teeme oda,

Et võiks kaitsta oma koda.

Siis, kui käidi õõnsa pilguga.

Mälestusi 1905.—1906. aastate vahetuselt.

E. Viskel.

Mälestusi ajaloo tähtsamate sündmuste, murrangute ja pöörepunktide üle avaldatakse harilikult ajal, mil neist möödub aastate arv, mis on ümmargune — s. t. lõpeb nulli või 5-ga. Või olgu ehk ka siis, kui mõni sündmus olevikus kisub esile mälestusest endisest analoogilisest, oludega kooskõlastuvast sündmusest.

Praegu, astudes üle kahe aasta läve, möödub 1905.—1906. aasta ärevaist päevist 20 aastat. Aga enam kui see „üm-margune arv“ manab esile mälestusi tolle aja ja praeguse olukorra kontrast.

Nüüd — oleme peremehed omal maal, tunneme end kindlamana kui kunagi varem oma kodus, oleme läbi imbunud iseteadvusest, teadlikud oma sihtides — oleme eestlased Eestis; siis — tõrgas ja ühtlasi kartlik otsimine, mingisugune algjõuline alateadline ärkamine, ärev lootus ja painav lootusetus ühtlasi — närvide põlemine mingis saatuselises kaoses. Nüüd ei suudeta ehk sagedasti mõistagi sellesarnaseid elamusi, nagu olid need siis. Oleme ju nüüd harjunud end pidama ja nimetama k o d a n i k u k s, siis aga oli ülimaks voo-

ruseks truualamlikkus, millise kilbi taha tuli võltsida kõik püüded. Oldi ju siis „a l a m a d“, mitte kodanikud. . .

Imeselgeina, võrreldes hilisematega — püsivad mälestused lapsepõlvest. Püsivad ja on ainsaks paradiisiks, kus keerub mõõgaga ees ei seisa. Püsivad ja on heledamaks panipaigaks, kust ammutad oma igapäevsuses puhast, hingeselgitavat romantikat. Ka kõige tõsisemat ja kuivemat päevaküsimust võid vahel vaadata läbi nende prismi, ja nad omavad siis tervendava eliksiiri koha su hingeelus.

Ei tea enda elust ülevamat ja liigutavamat hetke kui see, mil isa mu, — 3-aastase poisikese — põlvele võttis, punasekõitelise raamatu lahti lõi ja kõneles: „Poju! See raamat räägib su vanaisast, keda peksid kurjad ja pahad inimesed selle eest, et ta õigust läks taga ajama. Sa õpi varsti lugema ja saa targaks, targaks pojuks, et kord mõistad, mis see raamat kõik kõneleb. . .“ Mäletan seda nii selgesti, nii selgesti, nagu oleks see olnud eile, täna. Raamat oli mingis veidras köites ja temas kõneldi „Anija meestest“. Lühidalt — see oli E. Vilde „Kui Anija mehed Tallinnas käisid“. Ja Anija meeste hulgas oli ka mu vanaisa, 3 vanaonut ja hulk teisi sugulasi.

See raamatu näitamine sündis 31. dets. 1905. aastal, kui mu isal jälle üks Anija meeste teekond ees seisis: teda oli ühes hulga teistega käsutatud K. vallamaija — „andma seletusi“ ja viima ära kõiki relvu — ja vallamajas asus „mustsada“ — karistussalk.

Isa oli enam kui mures. Oktoobris oli K. alevis tõstetud üles punane lipp. . . Ja mis tähendas sarnane süütegu siis, seda teavad kõige paremini need, kelle isad ja vennad selle eest maha lasti. Lipu tõstjate hulgas, ei, üks nende peameestest oli mu isa. Seda momenti oli isegi päevapildistatud — aga ometi hiljem nii targad olud, et mõisteti need pildid kokku korjata ja põletada. . . Aga, kes teab. Oli ju sel ajal nii palju äraandjaid — kellele lakk-nahast saapaga antud hoop meeldis enam kui kaaskannataja pahklise käe usaldav pigistus. Ja naabrivas oli lastud maha vallakirjutaja vaid selle eest, et ta mingile manifestisõnadele „Jumala armust“ oli pliatsiga järele kirjutanud küsimusmärgi.

Enam, vaenekene, närvitsetes, ei osanud enam midagi teha, kui isale vallamaija minetu käsk oli toodud. Laskis ahjus küpseva seapea mustaks kõrbeda, unustas

saiad liig kauaks kerkima, istus viimati voodisse ja nuttis.

Meie aga, mudilased, kokkusime ka, olime kaua nõutud, vaiksed, unustasime aga peagi kõik ja olime endiselt rõõmsad. Mina haarasin lauvalt ajalehe — see oli „Eesti Postimees“, kui õieti mäletan — ja „lugesin“ (isa oli vast enne käsu toomist lehte lugenud ja aina mahalaskmistest, mida teised suuri silmi pealt kuulasid): „Üks mees on maha lastud ja vangi pandud. . .“ Vennad hakkasid mind narrima, sest olin kogemata lehe tagaspidi käes pidanud (neist veidraist märkidest seal lehes ma ju midagi ei teadnud!) ja pealegi „lugemisega“ eksinud. „Keda siis enne maha lastakse! Enne pannakse ikka vangi!“ seletasid nad. Läksid mu äpardust kõnelema emale. See aga puhkes nutma ja saatis nad kõik kambrist välja.

Siis jäime ka meie vait — isa pidi homme vallamaija minema. . .

Tulid meile kokku külamehed, kellele samane käsk antud. Läksid kõik kambri, kõnelesid seal kaua, kaua. Ja meie istusime toas jahtunud ja kõrbenud seapea juures. Keegi ei tahtnud süüa. Sulane rääkis hirmulugusid „mustsajast“, kes olevat vallamajas ja laskvat kõik maha. . .

Pärast, kui mehed olid lahkunud — isa läks neid veel õue saatma — sõime kõik koos napilt. Siis läks isa veel kord õue ja tal oli midagi taskus, mida ta meie eest varjas. Alles hiljem, kui sest juba aastad möödunud, saime teada, mis see oli olnud: revolver, mida siiski isa ära anda ei tahtnud, vaid lumehange peitis.

Niisugune oli meie vanaaasta õhtu 1905. aastal.

Uueaasta päeval, kui ärkasime, polnud isa enam kodus. Oli juba vallamaija läinud.

Seda ootust, seda suurt muret ja kolemat teadmatust, mis ema terve päev tundis! Aga väliselt oli ta rahulik. Püüdis meilegi hoopis teist juttu ajada. Iga silmapilk oli siiski ainult ärev ootus. Iga koerahugatuse peale tõttas ta välja ja vaatas üle välja suure tee poole — kas isa juba ei tule. Iga silmapilk kuulatas ta.

Tuli sulane kirikust tagasi. Seal oli kõneldud ärevaid jutte peksust. . . Ema — nüüd mäletan seda nii selgesti — toetus ahju najale ja ainult kuulas. Siis võttis minu — kõige noorema — sülle ja hoidis mind kaua. Ja seekord ei annud ta mulle ka laksukest mööda pükse, nagu ta seda harilikult tegi.

Juba sumenes õhtu. Isa veel kuski. Ema liikus ikka õue ja kambri vahet.

Seal äkki ehmus ta. Ruttas laua juure, avas laeka ja võttis seal mingi karbikese, milles olid ümarikud asjakesed. (Nüüd tean — need olid revolvrivadrunid.) Satus siis suure ärritusse, sekeldas, askeldas, peitis nad esiteks kapi alla. Võttis seal jälle ära ja läks nendega lõpuks õue. Surusin näo vastu aknaruutu ja vaatasin talle järgi. Ta läks karbikesega kiviaia ääre, pistis seal lumme, tõi toa eest luua ja pühkis lume pealt siledaks. Oli aga näinud, et ma ta tegevust pealt vaatasin. Tuli tuppa, viis mu kambri ja ütles ärevalt: „Peitsin need pahad asjad sinna. Ega neid seal keegi ikka vist leia... Aga sina ei tohi ka kellelegi öelda!“

Vaene, vaene ema!

Viimaks ometi krigises õues lumi. Prints haukus rõõmsalt. Ema ruttas õue ja — tuli varsti isaga tagasi. Tulid käsi-käes, nagu ema ikka suvel talutanud mind, aga iialgi enne isa.

Tulid tagasi, ja isa kaelustas meid kõiki.

Sarnane oli meie uueaasta päev 1906. aastal.

Sellest on nüüd 20 aastat möödunud. Ei, ma arvan, et rohkem! Sest on möödunud sama palju kui Paalast Mahtrani, Anijani. Inimesed on samad, aga ajalugu on olnud pikk ja sündmusterikkam. Lootusrikkaimana kui kunagi algame uut aastat ega või kuidagi kujutella selleaegseid meeleolusid. Peame endastmõistetavaks tolleaegseid püüdeid, mõtteid. Ja unetame, et neid mõtteid ja sihte, mis on nüüd täide läinud suuremal määral kui siis jultunumgi unistas, peeti siis surmapatuks. Aga lõpuks — mõte, mis pole hädaohtlik, ei ole ju väärtki tõeks saama, ja iga saavutus

ostetakse ju ohvritega — liiatigi rahvuslik saavutus. Muidu ei mõistaks me ta hinda... Inimlik pilge, mis?

Hädaohtlikud mõtted. — ütles ju ka geniaalsem türann, Cäsar: „Laske ainult toidetud kehalised mehed mu läheduses olla — ümarikkude palgedega ja kes öösel hästi maganud. Sel Cassiusel seal on õõnes pilk. Ta mõtleb liig palju... Sarnased inimesed on mulle kardetavad!“ Meie rahvas pole iial olnud „toidetud kehalik“ rahvas, ka mitte praegu. Meid ei lase iial rahulikult unne jääda mõned mürgised naabrid. Meil on ka halb harjumus õige palju mõelda; pealegi enamasti tuleviku peale. See on meil juba sajangute vältel verre imbunud — lootuse, õnnetute leivana. Oleme alati olnud kardetavaiks türannidele. Nüüd, kus meil praegu — vist mitte juhuslikult — ühtki kaelas ei istu, ega me nüüdki uinuda ei tohi. Mõtleme parem, mõtleme tuleviku peale, mis kasvab me olevikust — samuti kui kasvab me praegune kindlapinnaline olevik minevikust, kus „käidi õõnsa pilguga ja mõeldi liig palju“.

Minnes uude sajanguveerandisse peame ka mõtlema — kuigi mitte õõnsal, vaid lootusrikkal pilgul. Ent ainult mõtlemisest on vähe. Tuleb seista valvel oma mõtete, oma julgeoleku, oma kodu eest. Tuleb seista valvel, et see, tulev, võiks olla ja jääda esimeseks meie veerandsajanguks. Mõelgem — meie veerandsajanguks!

Oleks neil, kes „käisid õõnsa pilguga ja mõtlesid liig palju“, olnud ainsam nendepäevgi...

Aga nad püüdsid selle poole. Nende püüete järeldusel võimegi alata nüüd meie veerandsajangut. Ja seda hüüdsõna all: „Kaitseme kodu!“

Foto Küstner Pärnus.

Audru malevk. I (Seli) kompanii.

1) Pärnumaa maleva pealik kpt. Adamson. 2) Audru malevkonna pealik n.-lt. Erik. 3) I. kompanii pealik leitn. Haas.

Kaitseliiflased!

Saatke kaastööd ja päevapilte „Kaitse Kodu!le“, erifi ülesvõtteid tegelikust elust, õppustest, laskeharjutustest, häiretest jne. ja kirjutusi õppealast, kaitseliidu üksuste ja naiskaitseliiflaste tegevusest ja kavatsustest.

Samuti saatke ka üksikute kaitseliidu tegelaste päevapilte lühikeste elulookirjeldustega.

Äärmine alatus ja vaimline pimedus.

J. M.

Olgugi lühikene Eesti kui iseseisva riigi ajalugu, kuid sellest hoolimata on ka nende väheste aastate jooksul meie elus esile tulnud nähtus, mis suurte riikide ajaloo leheküljel õige sageli kordub.

Meie mõtleme siin riigipöörde katseid. Nagu teada, tehti meil niisugune katse

Meie oleme seda saanud, millest vanemad põlved aastasadu igatsenud, millest nad vahest julenud salaja und näha. Ons siis meie juures ette võetud riigipöörde katsetel veel mingisugust ideelist põhja, mis teda kannaks ja mille peale ta võiks toetuda?

Audru malevkonna Tõstamaa ratsasalk.

Foto Kustner.

läinud aasta 1. detsembril ja ta nõudis sellel puhul mitmekümne inimese elu, ja lained, mis ta liikuma pani, andsid endid tunda kohtulikkude protsesside näol veel mõnda aega.

Nagu öeldud, ei ole riigipöörde katsed ajaloos sugugi haruldased nähtused. Neid on sageli olnud ja tuleb veelgi. Niisugust valitsust ja korda, millega oleksid rahul kõik kihid, ei ole ilmas loodud ega loodagi — ta ei ole üldse ettekujutatavgi. Kas ei kõnelda isegi taevas toimepandud riigipöördest, kus ometi oleks pidanud olema jumalate juhtimisel igatepidi kõige täiuslikum riigikord.

Kui meie nüüd tuleme nende riigipöörde katsete juure, mis meie juures ette tulnud, siis vaatleme, kas neil on praegustes oludes, praeguse valitsuse korra juures olemas neid imelisi põhjusi, mis inimesi sellele sammule sundisid.

Kui vaatleme riigipöördeid, mis toime pandud teistes riikides, siis näeme peagi, et ajalugu mitmel pool seda sammu pärast õigustab. Riigipöörde teostajate hing oli ikkagi kantud mingisugusest kõrgemast ideest. Üks sageli ettetulevatest põhjustest on isevalitseja ülbe, vägivaldse võimu murda püüdmine. Teisel pool on jälle mingisugune suure väimuga ja piirita tahtejõuga isik omale kogunud niivõrd suure hulga poolehoidjaid, et ta julgeb nõrga ja saamatu valitsuse kukutada ja ise istuda ta asemele.

Ka tõendab ajalugu sageli, et riigipöörde läbiviimine oli lõpuks ikkagi õnnelik ettevõtte kogu rahva pärastise saatuse kohta, olgugi et sel puhul valmistas palju kibedust.

Aga meil — oli tal siin mingit ideelist toetust?

Mitte kõige vähematki.

Siin võib niisugune katse tugeneda ainult äärmisel alatusel ja osalt ka vaimlisel pimedusel.

Meil on käes demokraatlik valitsus, vahest isegi selle mõiste kõige laiemas mõttes. Sellest küljest ei ole meil enam kusagile püüda. Püüda luua rahvavalitsust, laia demokraatlist valitsust, see püüe on pannud inimesi võitlema, on saatnud neid vangikodadesse, tapalavale. Meie riigipöörde toimepanijaid ei saa see idee enam tiivustada, sest niisugune kord on meil käes. Ei või ju ometi arvata, et inimest hüüaks ja kihutaks niisugusele ettevõttele tahe korda luua, kus õieti enam mingit korda ei olekski, kus valitseks üksikute väevõim, korda luua, mis viiks maa ja riigi äärmisse puudusse, majanduslisse viletsusse, näljahädasse, nagu seda näeme Venemaal ja mõnel pool Kesk- ja Lõuna-Ameerikas.

Mis oli siis õieti põhjuseks, et meil võisid esile kerkida niisugused katsed?

Ideelist aluspõhja ei ole — jääb järele ainele. Mitte küll kõigil, kuid ometi paljudel. Nii kurb kui see enesest ka on, aga ometi on see õige, et meie rahva hulgas leidub inimesi, kes maksu eest lähivad seda riigikorda hävitama, mille üleschitamiseks on nähtud vaeva, mida ajalugu otse imestab. Nad on maksu eest valmis seda ära müüma, millest läinud põlvded ihaldades unistasid kui kõige väärtuslikumast varandusest.

Raha eest määratakse endid verrega, raha eest surmatakse rahulikke kodanikke, raha eest ollakse valmis isegi tervet rongi laskma hukka, kus surma saaksid sajad ilmsüütud.

Kui selle peale lähemalt mõtleme, siis saame peagi aru, et see on alatust viimse piirini. Vaevalt on inimesel võimalik veel sügavamale langeda. Vaevalt võiks leida ilmas veel teise ala, kus võiks avaldada veel suuremat alatust.

Tahame uskuda, et niisugune tõbi meie rahva ridades ei ole veel suutnud kuigi laiali laguneda. Aga igatahes tunnistasid tänavu aasta algul peetud protsessid, et niisugune viga, tõbi, on rahva ihus olemas. See viimane teeb igapähele kohuseks valvel olla, et niisugune inetus roh-

kem ei saa juurduda. Ja selles asjas langeb ka suur kohustus just kaitseliidu peale, sest kaitseliitlased peavad olema eeskujuks teistele oma terve mõtlemissviisiga. Kaitseliitlaste üheks ülesandeks on oma ümbruses avaldada niisugust mõju, et igasugune verehinna pakumine muutuks jätkust äratavaks kuri-teoks.

Teiseks viib, või laseb viia, inimesi niisugusele teele meie juures ka vaimline pimedus. Kas ei kuuldu tihti protsessidel: „Mina ei teadnud, et see ja see asi an riigivastane“, „Oma teada nõuan mina rahvale head“, jne.

Ei tarvitse uskuda, et kõik, kes endid teevad riiklises kuritöös ebateadlikuks, õigust kõnelevad, kuid vististi on neid ikkagi ka nende hulgas. Niisugust teadvuseta elementi leidub vahest kõige rohkem noorukete peres, kellel tuline süda, aga hoopis nõrgad teadmised.

Niisuguste juures kannab vilja agentide sosistamine, igasugused pettejutud ja valepiltide andmine sellest, mis sünnib piiri taga.

Niisugustest valeteedele veetud inimestest on kahju. Oleks neil olnud arusaamist, oleks neid suudetud päästa agendi küüsis — tingimata oleks neist saanud korrapärased riigikodanikud.

Ka niisuguse vaimlise pimeduse vastu võitlemisele tuleb asuda igal arusaajal riigikodanikul. Meie rahvas on ju väikearvuline, õnneks ka kirjamõistja, nii et siin ligipääsemine enamasti igapähele võimalik ja isegi hõlbus.

Just siin ongi ees laialdane tööväli kaitseliidu organisatsioonidel. Sest loomulik, et neisse organisatsioonidesse koonduvad riigikodanikud, kellel sellest kõigest, mis meil käes, laialdane arusaamine ja peale selle, kes vaimustatud iseseisvusest. Need inimesed peavad terveid vaateid levitama oma ümbruses, et avaneksid kaaskodanikkude silmad.

Täielik arusaamine nendest suurtest headustest, mis meie rahvas kätte võitnud, viib meid tingimata sinna maale, kus kaovad niisugused nähtused nagu need olid, mis riigipöörde näol meil ette tulnud.

Välismailt.

Kaitseliidu elu Soomes.

Kui jälgida vennasrahva kaitseliidu tegevust, paistab kohe silma suur hoog ja energia, millega kaitseliitlased järjekindlalt harjutusi ja võistlusi sooritavad. Ühes talviste harjutustega

pandi toime suusatamise võistlusi, kuigi läinud talv vähese lume tõttu selleks kõige paremaid võimalusi ei annud. Sama asjaolu tõttu tuli ka kaitseliidu viies talve-olümpiaad paari nädala võrra edasi lükata. Uuel tähtpäeval oli aga osa-

võtt suusatamisest ühes laskevõistlusega elav ning saavutatud tagajärjed kõigiti head.

Maikuul peeti kaitseliidu ringkondades laskeesivõistlusi ja 31. maist kuni 2. juunini korraldas peale selle veel Viiburi laskeselts oma uuel laskeplatsil Viiburi ülemaalsed laskeesivõistlused.

Suurt rõhku paneb Soome kaitseliit võimlemise ning spordi arendamise peale, õieti hinnates seda väärtust, mis esineb jõulise ja elurõõmsa noorsoo näol kogu rahva hea käekäigu pandina. Keegi arusaajaist isikuist ei eita praegu enam võimlemise ning spordi tähendust rahvaste elus, ja Soome kaitseliidu on selles suhtes suured teened, sest ta on seemne vastuvõtlikku maapinda — rahva sügavatesse kihtidesse külvanud.

Suvistepühade laupäeval ja esimesel ning teisel pühäl peeti Vaasas Soome kaitseliidu neljandat võimlemispüha. Eeskavas olid gruppidevahelised võimlemisvõistlused, viisvõistlus, üksikute murdmaajooks ja gruppide vahel ning üldvõimlemine. Viimasest võttis osa ligi 500 kaitseliitlast.

Juunikuul algasid eri kaitseliidu ringkondadel laagripäevad ja suvised harjutused. Kõik harjutused ja ülesanded, lihtsamatest kuni keerulisemate lahinguharjutusteni sooritati kava-kindlalt ja varemalt väljatöötatud plaani järgi. Ka kaitseliidu laevastik oli käesoleval suvel tegevuses.

Kaitseliidu aastakoosoleku otsuse kohaselt oli kavatsus juunikuul korraldada Tuusula kaitseliidu juhtide kooli juures ülemaalsi laagripäevi ja võimlemisinstruktorite kursuseid. Kuna aga kohalikud laagripäevad mitmes ringkonnas sama aja peale langesid, tuli eelpoolnimetatud kavatsus tühistada, sest osavõtjate arv oleks liig vähene olnud. Selle asemel korraldati nimetatud kooli juures kaitseliidu spordinõuandjate kursused 29. juunist kuni 11. juulini, millest osa võttis üldse 49 kursanti.

Väärrib tähelepanu ja tunnustamist, et Soome kaitseliit laske ja harjutuste, samuti võimlemise ning spordi alal arenemise tähe all kindlasti edasi sammub, mis jälle omakord tõenduseks, et kaitseliidu organisatsiooni juhtimine kindlates ja osavates kätes seisab ning et kogu kaitseliit tahtejõuliselt ja vankumata meelega oma üli-tähtsa ülesande kallal töötab.

Soome kaitseliidu laagripäevad korraldati käesoleval aastal eri ringkondades juuni-juulikuude jooksul. Laagri kestvus oli kõikuv, 3—10 päevani, samuti kõikus ka osavõtjate arv, näiteks: Helsingi ringkonnas 109, Turu ringkonnas 324, Pori ringkonnas 594, Sordavala ringkonnas 536 jne. Laagris korraldati mitmesuguseid kursusi, nagu: algkursus, noorem-juhtide kursus, pioneeridekursus, spordikursus, sanitaarkursus ja muid, milleks osavõtjad vanuse ning oskuse järgi erigruppidesse olid jaotatud. A. R.

Läti kaitseliidu manöövritest,

milledest eelmises numbris lühidalt teatasime, saadab meie Riia kaastööline veel järgmise ülevaate.

21.—22. nov. s. a. korraldati Riia ja Miitavi vahelisel, maailmasõjaaegsel lahinguliinil esimesed Läti kaitseliidu manöövrid. Manöövrite ettevalmistajaks ja üldjuhatajaks oli kaitseliidu ülem kolonel Bolstein. Manöövritest võtsid osa umb. 2000 jala- ja 300 ratsakaitseliitlast, 2 kaitseväge soomusautot ja 2 lennukit. Manööverdavad kaitseliidu osad olid jaotatud kaheks „vaenuliseks“ grupiks. Ühel pool „Miitavi grupp“, koosnev 16. Miitavi, 13. Bauski kaitseliidu ja fiktiivsest 3. Miitavi kaitseväge rügementidest — koguarvus 900 jala- ja 200 ratsamehest, kindralstaabi kolonel Rammat'i juhatusel. Teisel pool „Riia grupp“, koosnev 5. Riia kaitseliidu, Riia „Tevissargs“ rügementidest, 2 tankist ja 2 lennukist — kokku umb. 1000 jala- ja 100 ratsameest — kindralstaabi kol. Ballodis'i juhatusel. Mõlemate gruppide üksuste juure olid komandeeritud kaitseväge ohvitserid, kes tegelikult üksuste tegevust juhtisid. Manöövrite tegevus algas 21. nov. kl. 10 hommikul, millal mõlemad grupid oma kogumiskohtadest (Riia ja Miitavi) vastamisi liikuma hakkasid.

„Miitavi grupile“ oli ülesandeks tehtud „vaenlast“, kes dessandi abil ja mässuliste toetusel Riia vallutanud ja sellest läbi tungides Miitavi suunas edasi liikus — tagasi lüüa ja Riia tagasi võtta.

„Riia grupi“ ülesandeks oli eelolev „vaenlane“ hävitada ja Miitavi sihis edasi tungida.

Esimese päeva õhtuks pidid „vastased“ üks-teisele niivõrd lähenema, et luure abil üksteise seisukohti ja jõude kindlaks teha. Õhtuks jõudsidki mõlemate poolte eelsalgad Olai — Plakanen — Missa jõgi — Kekkau liinile (sõjaaegne lahinguliin), ning siin kestis kogu öö intensiivne, ootamatuste- ja üllatusterikas vastastikkune luuretegevus.

22. novembri hommikul algasid mõlemad pooled üldist pealetungi. Vahelduva õnnega „sõditi“ nagu kord ja kohus, täieliste lahinguvõtetega, piiramisega, ümberhaaramisega ja vangistamisega, kuni kell 12 päeval manöövrid lõpetatuks kuulutati.

See oleks lühikene manöövrite käigu kirjeldus. Üksikasjalisemaks kirjeldamiseks puuduvad täpsed andmed ja kokkuvõtted manöövrite käigu kohta — oli vaid võimalus isiklikult ühes ja teises kohas üksikuid momente jälgida. Nagu igal manöövril, nii oli ka siin puudusi ja vigu, kohati suuri vigu, kuid siin ei tohiks nende kritiseerimises mitte väga vali olla. Ei pea unustama kaht asja, mis neid manöövreid teistest erinevaiks teevad: 1) käesolevad manöövrid korraldas Läti kaitseliit mingisuguse ametlise toetuseta, täiesti oma jõul ja kulul, 2) manöövrid korraldati mitte

selleks, et näidata oma arenenud oskusi, vaid enam selleks, et kohal õppida ja kaitseliitlaste meeletolu ja töötahet tundma saada. Ja just siis, kui me need kaks asja tõsise hindamise alla võtame — saame täielise pildi Läti kaitseliidu sisemisest tugevusest ja tahtejõust.

Nagu tähendatud, ei saanud kaitseliit oma manöövrivõime korraldamiseks väljastpoolt mingit ainelist toetust, välja arvatud see, et raudteevalitsus manöövrivõimetele ja sealt tagasi sõitvatele raudteel 50% hinnaalanduse võimaldas, missugust lahkust umb. 20—25% osavõtjatest tarvitasid.

Kõik muud kulud kandisid osavõtjad ise. Toidukraam, veoabinõud, hobuste toit muretseti oma kulul. Isegi mitmesuguseid tulistamismärke ja koguni paukpadroneid valmistasid kaitseliitlased ise, koduste abinõudega. Seega ei olnud osavõtjate kulud mitte väikesed. Ja kui sinna juure arvata kaotatud tööpäevad, kaugemalt tulijatel umb. 4 päeva, saame kokkuvõetult kaunikesel kuludesumma. Et siin aga peale kulude ka vaeva eest tagasi ei kohkutud, näitab see, et kaugelt suurem osa kaitseliitlasi kümnete verstade tagant kokku tuli — (Läti kaitseliidu organisatsioon tegeleb ainult maal) — vaatamata sügiseste poriste teede peale. Oli hulk ratsa-kaitseliitlasi kaugematest maanurkadest, kes oma hobustel edasi-tagasi ligi 200 versta maha sõitsid, kaasas mitmepäevane enese ja hobuse moon.

Kõik see ei kohutanud kedagi tagasi, keegi ei nurisenud ega kaebanud raskuste üle — tuldi ju oma vabal tahtel kokku. Sellega on ka seletav see tõsidus ja hool, millega manöövrimestest võeti — kõik käsud täideti korralikult ja täpselt, kõik ülesanded, ka kõige raskemad, katsuti kõige paremini läbi viia. Üheks paremaks näiteks oli korralik sidepidamine. Vaatamata poriste teede ja väljade ning takistusrikka maastiku peale (maastik suuremalt osalt soine ja metsarikas) teostati üle 20-verstalisel liinil jala- ja ratsasidet imestamisväärse jõupingutuse ja osavusega.

Ei ole liialdatud, kui kõik manöövrimestest osavõtnud kaitsväeohvitserid otse üllatunud olid sellest tõsisest töötahet ja vaimustavast meeletolust, mis kaitseliitlaste ridades ilmsiks tuli. Just need ilmsikstulnud nähtused lubavad manöövreid kordaläinuks pidada, sest saadi kätte, mida sooviti, s. o. õiget meeletolu väljendust.

Möödunud manöövrid näitavad, et Läti kaitseliidus kindel vaim valitseb ja kindel ühine tahe oma kodumaa hea käekäigu eest väljaastumiseks. Manöövrivõime tagajärg ja sellest saadud mulje on kindlaks tagatiseks, et Läti kaitseliit kõigi raskuste peale vaatamata ideeliselt kindlal alusel püsib ja selle alusel ka edasi areneb. L. L.

Sõjajälgede kaotamistöö Belgias.

(Meie kaastöoliselt Belgias.)

Aastal 1914 oli Belgia üks neist riikidest, kelle nimi ei puudunud ei üheski isegi Eesti aja-

lehe numbris, ja hiljemgi veel kõneldi meil tihti Belgia õnnetust saatusest, mis oli teinud temast kõige enam kannatanud riigi maailmas. Vaikne Belgia, see töökas maa, mis asus kohe pärast sõda haruldase energiaga oma maa ülesehitamisele ja sõja hirmsate laastamisjälgede kaotamisele, on nüüd jäänud, kahjuks, kahe silma vahele. Ning ometi on see osa Belgia tööst-tegevusest kahtlemata palju suurema tähtsusega, kuigi ta ehk pole nii närve vapustav kui selle riigi ja maa energiline ja tunnustatud enesekaitse.

Kuna Belgia pea täies oma ulatuses jäi sõja jalgu, siis on arusaadav, et tema kahjud palju suuremad peavad olema kui nad seda on Poolas ja Prantsusmaal. Laseme arvustikul kõnelda, siis teame, et Belgia kaotas, näiteks, 78.000 elumaja, millest üle 66.000 maatasa tehti ja ligi 12.000 elamiskõlbmatuks pommitati. Edasi: arvesse võttes, et Belgias oli üldse ligi 1.000.000 eluhoonet, võime konstateerida, et sõja lõpul oli hävitatud terve 8% kõigist Belgia eluhooneist.

Muidugi pole kõik maakohad ühtviisi kannatanud. Suurima kahju pidi enda peale võtma Lääne-Flandria provints, kus hävitati 38.434 eluhoonet. Teised 8 provintsi kaotasid eluhooneid enam-vähem võrdselt, erandiks on vaid Limburi provints, kus rüüstatud ja purustatud hoonete arv ei ulatu palju üle 300. Lääne-Flandria suured kaotused on ka arusaadavad: siin püsis front paigal peaaegu 4 aastat, s. o. kogu ilmasõja kestvuse. Hoonete kaotus on siin kohutavalt suur, terve 35%, s. o. igast kolmest majast oli hävitatud üks.

Peale hoonete hävitamise on siin ka maapind kannatanud ja hädaohtlikuks muutunud. Näiteks, leiti Ypres'i ümbruskonnast 81.179 hektaril iga hektari kohta 4—5 mittelõhkenud kahurlaengut. Ja veel praegugi näivad teatud raioonid kaunis hädaohtlikud, sest ei möödu pea nädalatki, kus lehed ei teataks igasugustest plahvustest ja õnnetustest endistel lahingväljadel.

Peale eluhoonete ja maa on kannatanud Belgias ka igasugu avalikud ehitused: kirikud, hospidalid, postiasutused, omavalitsusasutused, raudteejaamad jne. Seda liiki purustatud hoonete arv moodustab üle 1000 ulatuva summa. Lääne-Flandria kohta üksikult on need arvud: 250 kirikut, 300 kooli, 16 kloostrit jne., mis kas täiesti või osaliselt purustatud.

Vaevalt oli sõda lõppenud, kui siin juba kuningliku käsukirja ja seaduse teel alus pandi sõjajälgede kaotamisele (23. okt. 1918). Seda esialgset seadust täiendati 24. veebruaril 1919. aastal. Ning hiljemgi veel on Belgia seadusandlus pidanud tegutsema sõjajälgede kaotamise küsimustega. Riiklikul toetusel asutati üle maa tihe võrk ühistegelisi asutusi ülesandega, jagada toetust sõjas kannatanuile, eriti uute hoonete ehitamiseks. See liik ühistegelisi asutusi on teinud suure töö, mis selgub ainuüksi juba summast,

mis tema abil rahvale kättesaadavaks tehtud (31. märtsini 1923 oli jagatud välja üle 1½ miljardi frangi). Peale selle on riik otsekohele, vahetalitusega jaganud toetusi, eriti ühiskondlikele asutustele ja raudteedele.

Kuid veel paljugi teisi kulusid tuli kanda, et tõsta Belgiat oma endisele jõukale seisukohale.

Vaherahupäeval elas 675.000 belglast väljamaal. Need tuli tuua kodumaale tagasi.

Tuli pakkuda tööstuslikule ja põllumajanduslikule rahvakihile paljugi hõlbustusi, et nad edukalt suudaksid võidelda oma olemasolu eest laastatud maa-alal. Siin tuli rehkendada nelja liiki abiga: majariistade, teeraha, esialgse kapitali, ravitsuskuludega. Eriti rohkesti muret tegi valitsusele Lääne-Flandria uuesti-asundamine, sest enne sõda siin elanud 318.466 elanikust leiti vaherahupäeval eest vaid 84.791 elanikku. Kuid ajajooksul on Belgia valitsus sellegi surnuhaua tõstnud endisesse seisukorda (31. dets. 1919 — 189.225 elan.; 31. dets. 1920 — 239.505; 1922 — 275.000 elanikku).

Et paremini saada jagu kõigist hädadest, leiti tarvilikuks, et kõik ostud ja materjalid oleksid koondatud ühisesse bürosse. Ja see algatus leidis eest tõepoolest vastuvõtliku pinna: a. 1920 ulatus selle keskkomitee läbimüük üle 25 miljardi frangi. Selle keskkomitee ostude hulka kuulusid ehituspuid, telliskivid, tsement, lubi jne. Huvitav on märkida, et vastava kesk-asutuse juhataja Raphaël Verwilghen oma aruandes märgib meie naabri Soome käest sel ajal ostetud puumaterjalid.

Kõigi nende jõupingutuste tagajärjel võivad 1924. a. lõpul avaldatud andmed ütelda, et peaaegu kõik majad (74.585) on üles ehitatud. Need jagunevad järgmiselt:

1) Riigi ja seltskonna abil:	
uusi ehitusi ja kapitaalsetid	
remonte	24.602
poolvalmis maju	3.202
töölistamaju (aedlinnades)	1.149
ajutisi elamuid	11.000
	39.953
2) Eraalgatusel	34.632

Kokku 74.585 hoonet.

Ka tänavu kestis töö endise hooga, ja praegu võib kaunis kindlasti oletada, et Belgia on pääsenud välja sõjakahjude ajajärgust, ja et siin juba algab uus elu, areng sellelt kohalt, kust ta kümne aasta eest tagasi tõugati. Näibki, nagu oleks see paljukannatanud, vahva riik kõik unustanud, mis talle pealesunnitud sõda toonud, ja nagu tahaks ta ikka edasi püüda ja seista, kuigi väikeriigina, siiski Euroopa riikide pere eesotsas tööka ja üliväärtusliku üksusena.

Antwerpenis, 24. novembril 1925.

H. Haljaspöld.

Kroonika.

Audru malevkonna vannutamine.

Audru malevkonna vannutamist korraldati, malevkonna laialdasi piire silmas pidades, kahe kohas: I kompaniile Selis 6. detsembril s. a. ja II kompaniile Võllas 13. detsembril s. a. Vannutamisele olid kompaniid ilmunud täies koosseisus, peale Kihnu rühma, kelle väljapääsetee üle mere jää oli lõhkunud, ja mõnede üksikute kaitseliitlaste. Vannutamist toimetas ja paraadid võttis vastu Pärnumaa maleva pealik kpt. Adamson. Paraadidele ja nendele järgnevatele pidudele kohalistes seltsimajades oli rahvast kokku tulnud arvul, nagu seda enne seltsimajades pole nähtud. Kõned, mis ette kandis Võllas propag. pealik hra Negro ja Selis õigusteadlane hra Tõnisson, võeti suurte kiiduavaldustega vastu ja jätsid rahvasse sügava mulje. Kaitseliidu asi on siin rahvale südameasjaks saanud ja selle liikumisest võtavad elavalt osa ka naiskodanikud.

Pärnu maleva Audru malevk. pealik n.-lt. P. Erik.

Kaitseliit ja peod.

Kaitseliidu maks on küll määratud ja suuremalt jaolt ka juba tasutud, kuid on päevaselge, et sellest kaugeltki ei jatku kõigi kaitseliidu eesmärkide saavutamiseks. Iseäranis maal asuvad malevkonnad, üksikud kompaniid ja rühmad pea-

toime pannes ollakse õnnelik, kui kulude arve tulused üle ei trumpa. Ometi on aga need peaaegu ainsateks sissetulekuallikateks, mis pärast siinkohal katsun esitada mõningaid arvamisi nende otstarbekohasema korralduse kohta.

Foto Ploom.

Helme kodukaitse ühingu sanitaarosakond. Peale õsist häiret õõl vastu 1. XII. 1925. a. Sanitaarosakonna juhataja pr. Tuvike.
 × Ühingu juhataja pr. Peets. ××

vad küll oma algatusil teid leidma, et oma majanduselu vähegi vaos hoida...

Kahjuks ei ole neid teid kuigi palju: peod,

Kui on määratud iga maleva ja malevkonna juure propagandajuhid, siis üks neist peaks tingimata omama praktika ja ülesande: olla pidude

Foto Ploom.

Helme malevkonna pealikutegrupp peale õsist häiret õõl vastu 1. XII 1925. × Valga maleva pealik majoor Hiio. ×× Helme malevkonna pealik lipnik Grimm. ××× Helme malevkonna pealiku abi hr. Tuvike.

korjandused ja loteriid oleksid kõik, mis kuidagi viisi sissetulekuid võiksid anda. Ka kaks viimast — oma sageduse tõttu — ei anna enam loodetavat tulu, ja nii jäävad järele ainult peod.

Kuid kaitseliidul kui noorel organisatsioonil pole ka pidude korraldamine kerge. Puuduvad eestkätt ruumid, näitelavatarbed, tihti oskus näidendite valimises ja lavastamises, nii et pidu

organiseerijaks ja korraldajaks. Nende pidutoimkondade juhatajate, instruktorite, ehk ükskõik kuidas neid nimetada, ülesandeks jääks organiseerida iga maleva ja malevkonna juure asjaarmastajaist koosnev näitetrupp, kes siis kord juba kätteõpitud ja lavaliselt kulunud näidendi mitmes kohas ette kannaks, mis peokuludis tunduvalt vähendaks. Niisama tarvilik oleks näite-

truppide kõrval ka laulukooride asutamine ja väljaspoolt paremate jõudude küllakutsumine, mis pidude ja nende korraldamise vastu rohkem huvi äratakse ja seega ka ainelist kordaminekut kindlustaks.

Et aga pidude korraldamise alal ühel nõul toimida, seks oleks tarvilik juba lähemal ajal kokku kutsuda maleva ja malevkondate esitajate nõupidamine. Niisugune esitajate nõupidamine oleks juba tarvilik üksinda „pidude keskkorralduse“ loomiseks, mille osakonnad oleksid iga maleva staabi juures. Niisugune üleriikline „keskkorraldus“ valiks välja kaitseliidule sisuli-

selt ja tehniliselt vastavad näidendid, muretseks tarvisminevad raamatud, soetaks jõudumööda vastavaid näiteseinu, kostüüme, parukaid jne. Ühtlasi otsustaks „keskkorraldus“ ka tarvisminevate summade saamise — kas otsekoheste toetuse näol kaitseliidu keskkorralduselt või pidude sissetulekute protsentidest jne.

Kõigi „keskkorralduse“ poolt muretsetud asjade tarvitamine oleks aga kõigile kaitseliidu üksustele tasuta võimaldatud, mis tunduvalt pidude korraldust kergendaks ja ka ainelist kordaminekut kindlustaks.

—ko.

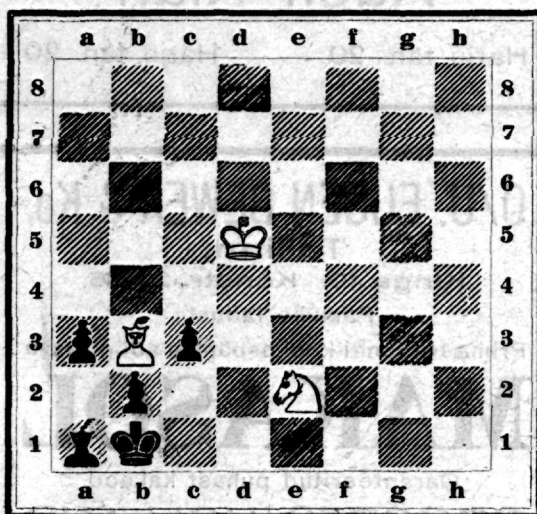
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 6.

Kokku seadnud A. Burmeister.

Mustad.

Valged.

Mustad : Kb1, Oa1, Ea3, b2 ja c3.

Valged : Kd5, Ob3, Re2.

E = ettur = sõdur.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

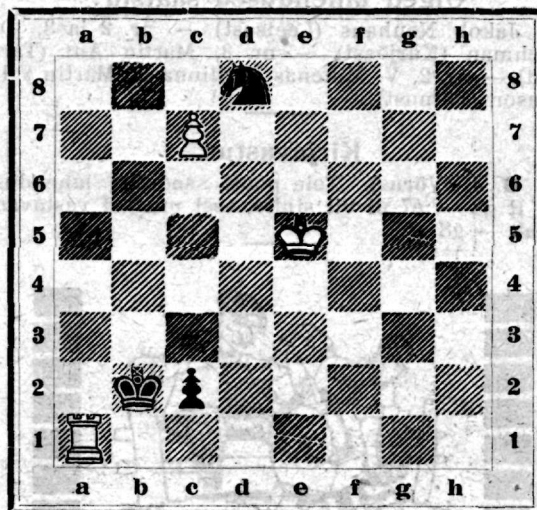
Tähelepanemiseks.

Dr. Kljäs'i ülesandes nr. 5 tuleb valge etturi d6 juure lisada, sest muidu, peale autori lahenduse, on veel kõrvallahendus võimalik.

Lõpumäng nr. 6.

Kokku seadnud K. Behting (Riias).

Mustad.

Valged.

Mustad : Kb2, Rd8, Ec2.

Valged : Ke5, Va1, Ec7.

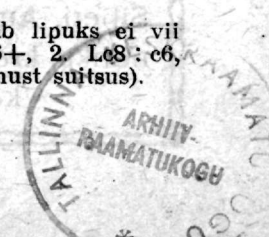
Valged algavad ja võidavad.

E = ettur = sõdur.

Ülaltoodud lõpumängu lahendus.

1. c7 — c8 saab vankriks!, Rd8 — f7+,
2. Ke5 — d5! Kb2 : a1,
3. Vc8 : c2 ja valged võidavad.

Märkus. 1. c7 — c8 saab lipuks ei vii sihile, sest järg on: Rd8 — c6+, 2. Lc8 : c6, Kb2 : a1 (kui 3. Lc6 : c2, siis on must suitsus).

Moskva rahvusvahelise maleturniiri tulemus.

1. auhinna sai Bogoljubov 15½ punktiga, 2. auh. Lasker — 14 p., 3. auh. Capablanca — 13½ p., 4. auh. Marshall 12½ p., 5. ja 6. auh. jaotavad Tartakower ja Torre — à 12 p., 7. ja 8. auh. jaotavad Réti ja Romanovski — à 11½ p., 9. auh. sai Grünfeldt — 11 p., 10. auh. jaotavad Bogatirtschuk ja Shenevski — à 10½ p. Réti tuleb ka Tallinna ja korraldab siin simulaanmängu seansi.

Fr. Apscheneek'i ülesande nr. 4 lahendus.

1. Lg2 — g5, Kh7 : g8,
2. Re8 — f6 annab matt.
1. (Lg2 — g5), g7 — g6,
2. Rg8 — f6 annab matt.
1. (Lg2 — g5), Vh8 : g8,
2. Lg5 — h5 annab matt.
1. (Lg2 — g5), Of8 ükskõik kuhu,
2. Lg5 : g7 annab matt.

Õiged lahendused saatsid:

Jakob Neuhaus (Leetsest) — nr. 2 ja 3, D. Bachman (Kurjõest) — nr. 3, Martin Ant (Tartust) — nr. 2, V. Mikenas (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

Kirjavastus.

O. J. (Võrus). Teie poolt saadetud lahendus 1. R g8 — e7 ei vii sihile, sest mustad vastavad V h8 — g8.

Ei saa jagu!

UNION

**KASUKANAHKADE KAUPLUS
KARL BEHRING.
PIKK TÄN. 29. — PIKK TÄN. 29.**

Soovitab suures valikus kõiksugu Siberi, Ameerika ja Hiina karvanahku, kraesid ja muhve mõõdukate hindadega.

Eelolev. uueks äriaastaks

soovitan

oma rikkalisest ladust

kontoriraamatuid

igasuguses lineatuuris

Ameerika shurnaale,

kopiirraamatuid,

veksliraamatuid,

kirjakorraldajaid jne.

Valmistatud oma köitekojas kõige paremast materjalist.

Erakorralisi tellimisi täidetakse kiirelt ja ülikorralikult.

Adolf Klaff

Harju tän. 20

Harju tän. 20

O/U. EUGEN BEWER & Ko.

Tallinn,

Kinga 10. Kõnetr. 27-66.

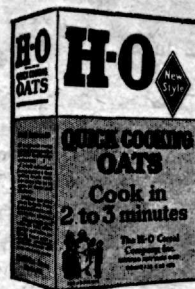
Pakume ladust:

Prima Hollandi kookospähkla söögirasva

MAKASOL

Garanteeritud puhas kakao

GROOTES-HOLLAND

H-O kaeratangud

keevad pehmeks ruttu, ainult 2—3 minuti jooksul.

Uus ajajärk kaeratangude ajaloos!

VANILLIN „NAARDEN“,
garanteeritud nelgiolist, ja kõiksugu
KOLONIAALKAUPE.

